

**„Teadmussiirde pikaajaline programm
põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas“**

Riigihange nr 222076

Ühise põllumajanduspoliitika abinõude valdkonna aruanne

Poolaasta-aruanne

01. jaanuar 2023 – 30. juuni 2023

Juuli 2023

Sisukord

Sissejuhatus	1
Planeeritud ja korraldatud tegevused	2
Tegevuste ülevaade	4
Korraldaja Eesti Maaülikool tegevused	4
Korraldaja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda tegevused	13
Korraldaja Maaelu Edendamise Sihtasutus tegevused	25
Tagasiside kokkuvõte ja tulemuslikkuse analüüs	28
Hinnang programmi tulemustele	29
Ülevaade 2023. II poolaasta planeeritud ja korraldatud tegevustest.....	30

SISSEJUHATUS

„Teadmussirde pikaajalise programmi põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas“ hankelepingu nr 222076/6 loomakasvatuse valdkonna tellimuse täitjad on Eesti Maaülikool (edaspidi ka EMÜ), Maaelu Edendamise Sihtasutus (edaspidi ka MES) ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (edaspidi ka EPKK).

Teadmussirde pikaajalise programmi loomakasvatuse valdkonna eesmärgiks on tõsta loomakasvatuse sektoris (v.a. vesiviljelus) tegelevate ettevõtjate ja töötajate teadmiste taset. Programmi sisu hõlmab vähemalt järgmisi loomakasvatuse valdkondi:

- Põllumajandusloomade heaolu (s.h. looma pidamine, -transport, -tapmine)
- Bioturvalisus ja taudiennetus loomapidamises
- Sööda keemiline ja bioloogiline ohutus ning kvaliteet
- Head tootmis- ja hügieenitavad
- Ravimite vastutustundlik kasutamine
- Põllumajandusloomade aretus ja geneetiliste ressursside säilitamine
- Põllumajandusloomade söötmine (s.h. söödatootmine)
- Loomsete saaduste töötlemine lisandväärtuse andmiseks
- Müügiarendus- (s.h. tootearendus) ja finantsalased teadmised
- Loomakasvatuse tegevuste majandamine (s.h. sõnniku käitlemine, loomakasvatushoonete nõuded ja hea praktika) ja juhtimine

Programmi iga-aastane kava koostatakse programmi nõukogu poolt. Loomakasvatuse valdkonna tellimuse 2023. aastaks kinnitas valdkonna nõukogu 22. novembril 2022. Tellimuse täitmise eest vastutab ja valdkonna tegevusi koordineerib Eesti Põllumajandus- Kaubanduskoda (EPKK).

Valdkonna nõukogu liikmetega suhtleme vajadusel nii e-posti ja telefoni teel. 2023.a. I poolaastal ei ole koosolekuid toimunud.

2023. esimeseks poolaastaks on tellitud 26 tegevust- 14 infopäeva, 4 konverentsi, 6 täienduskoolitust, 1 siseriiklik õppereis ja 1 õppereis välisriiki. Eeldatav maksumus kokku 141 500 eurot.

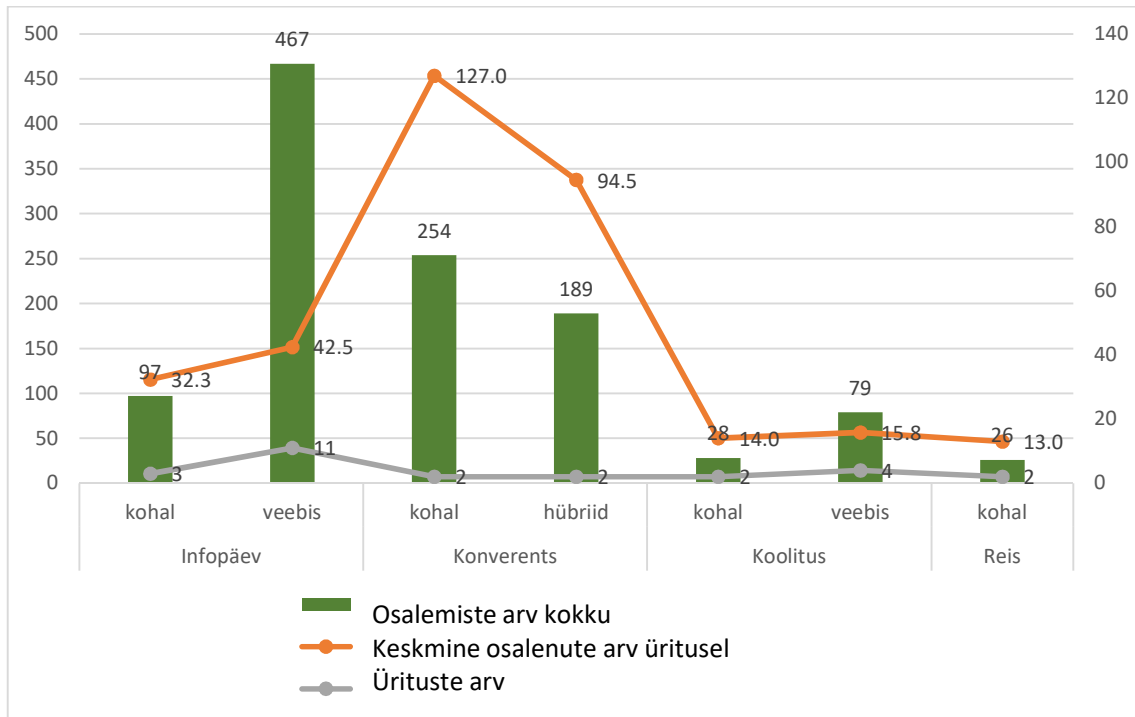
Korraldatavate sündmuste info on avaldatud www.pikk.ee sündmuste kalendris ja partnerite kodulehtedel. Lisaks saadeti sihtgrupile kutsed e-maili teel. Paljude sündmuste teavitust jagati ka sotsiaalmeedias (nt Facebook-s).

PLANEERITUD JA KORRALDATUD TEGEVUSED

Jrk nr	Tellimuse sisu selgitus / pealkiri	Kuupäev, nimetus	Korraldaja	Osalenute arv
1	Udarapõletikud veisekarjas	9. 02 // Infopäev veebis lektoritasuga	EMU	38
2	Käitumuslikud markerid vasika tervise hindamisel	5.05 // Infopäev veebis lektoritasuga	EMU	42
3	Andmete kogumine ja registreerimine karjatervise valdkonnas	16.3. // Infopäev veebis lektoritasuga	EMU	39
4	Silo tootmine põllumajandusloomadele	29.3 // Infopäev veebis lektoritasuga	EMU	71
5	Veiserümpade klassifitseerimise põhimõtted	16.6 // Infopäev välislektoriga	EPKK	17
6	Hobuste aretus	12.05 // Infopäev välislektoriga	EPKK	73
7	Hobuste aretusala seadusandlus ja PRIA toetustega seotud kohustused	20.04 // Infopäev veebis lektoritasuta stuudiota	EPKK	47
8	Majandusnäitajate arvutamine lihavesikasvatusega tegelevas ettevõttes	17.03 // Infopäev veebis välislektoriga ja/või tõlkega	EPKK	32
9	Lammaste kunstlik seemendamine	6. ja 9.06 // Infopäev välislektoriga, 6 ak tundi	EPKK	18
10	Uuemad arengud piimakarja söötmisses	8.06 // Infopäev veebis välislektoriga ja/või tõlkega	EPKK	37
11	Sõnniku- ja silohoidlate renoveerimine ja rajamine	6.06 // Infopäev veebis lektoritasuga	EPKK	30
12	Sigade seemendamine ja karjatervis	29.06 // Infopäev veebis lektoritasuga	EPKK	36
13	Kattetulu arvestus lihavesikasvatavate	2.03 // Infopäev 6 ak tundi	MES	50
14	Rohumaade kasutamine ja karjatamine lihavesikasvatuses, roll ökosüsteemis	25.05 // Infopäev välislektoriga	MES	34
15	Piimafoorum 2023	12.04 // Konverents mitme välislektoriga	EPKK	114
16	Aretuskonverents 2023	13.04 // Konverents mitme välislektoriga	EPKK	75
17	Seakasvatuse konverents	29.03 // Ühepäevane konverents	EPKK	90
18	Terve loom ja tervislik toit	1.-2.03 // Konverents mitme välislektoriga	EMU	164
19	Veiste kunstlik seemendamine I osa	9.-13.01 // 40-tunnine täienduskoolitus	EMU	15
20	Veiste kunstlik seemendamine 2 osa	16.-20.01 // 40-tunnine täienduskoolitus	EMU	14
21	Põllumajandusloomade transport vastavalt loomakaitsenõuetele, pädevuskoolitus (8 at)	17.02/ 14.04 // Ühepäevane täienduskoolitus	EMU	20 / 16
22	Põllumajandusloomade tapatoimingute pädevuskoolitus (16 at)	10.-11.05 // Kahepäevane täienduskoolitus	EMU	14

Jrk nr	Tellimuse sisu selgitus / pealkiri	Kuupäev, nimetus	Korraldaja	Osalenute arv
23	Põllumajandusloomade heaolu koolitus: väikemäletsejalised (lambad)	26.01 // Ühepäevane täienduskoolitus	MES	14
24	Söödaratsiooni koostamise alused piimakarjakasvatajale	9. ja 16.03 // Kahepäevane täienduskoolitus	MES	14
25	Siseriiklik õppereis piimaveisekasvatajatele	28.-30.06// Õppereis siseriiklik, ühepäevane	MES	16
26	Rohumaa kvaliteedikavad (UK)	Õppereis välisriiki, vähemalt kolmepäevane	EPKK	10
Kokku				1140

Joonis: Ülevaade loomakasvatuse valdkonna ÜhendPIPi tegevustes osalejate käitumisest sõltuvalt tegevuse tüübist ja toimumiskohast.

TEGEVUSTE ÜLEVAADE

Korraldaja Eesti Maaülikool tegevused

Veiste kunstlik seemendamine, I osa

Tegevus toimus 09.-13. jaanuaril 2023 lähi-õppe vormis Tartus Eesti Maaülikoolis.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/sihtruhmale-tasuta-koolitus-veiste-kunstlik-seemendamine-i-ja-ii-osa/>

Koolitusele registreerus 15 osaleda soovijat. Õppes osales täies mahus 14 osalejat. Osalejate hulgas oli varasemalt seemendamisega kokku puutunud ja valdkonnas alustajaid.

Koolituse I osa oli üles ehitatud teooria omandamisele, kuid sisaldas ka praktilist õpet ning ühte farmipäeva. Maaülikooli lektoritele lisaks olid koolitusse kaasatud ka praktikud, kes tutvustasid kunstliku seemendamise organisatsiooni ja seemendustehniku töö igapäeva.

Sisuteemad koolitusel:

- Seemenduse ajalugu ja tähtsus
- Ejakulaadi hindamine
- Välistegurite mõju spermale
- Sperma lahjendamine sügavkülmutamiseks
- Sperma sügavkülmutamine, säilitamine ja hindamine
- Lehma suguorganite anatoomia, füsioloogia ja innatsükli regulatsioon
- Suguorganite ultrasonograafia
- Seemendusviisid ja meetodid
- Inna tunnused ja inna avastamine
- Inna stimuleerimine ja sünkroniseerimine
- Optimaalne seemendusaeg inna ajal ja pärast poegimist
- Seemendamisel tehtavaid vigu
- Suguselekteritud sperma, seemendamine suguselekteritud spermaga
- Ahtrus ja sigimatus
- Emaka kateriseerimine
- Sagedasemad madala tiinestumise põhjused
- Tiinuse diagnoosimine
- Kunstliku seemenduse organisatsioon
- Seemendustehniku töö aspektid
- Suguorganite rektaalne uurimine
- Tiinuse rektaalne diagnoosimine
- Lehmade söötmine ja sigimine
- Emakapõletikud jm poegimisjärgsed haigused.

Koolitajateks olid:

Jevgeni Kurõkin, Andres Valdmann, Ants Kavak, Kalle Kask dots, Eesti Maaülikoolist

Tanel-Taavi Bulitko, Eesti

Tõuloomakasvatuse Ühistu juhatuse

esimees

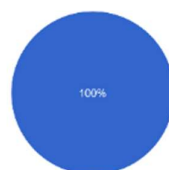
Toomas Raaper praktik

Kõigi lektorite teadmisi ja esitust teema

käsitlemisel hindasid osalejad kõrgelt.

Osalejate poolt antud tagasiside joonisel:

2. Kas saite koolitusest uusi teadmisi?
9 vastust

- Sain olulisel määral
- Pigem sain
- Tuletasin meelde seda, mida olin varem õppinud
- Pigem ei saanud
- Ei saanud üldse

Lektorite kohta antud tagasiside:

- Kõik lektorid viisid koolitust väga hästi läbi ja sai väga palju uusi asju omandatud.
- Suur suur aitäh lektoritele koolituste läbi viimistel.
- Väga head õpetajad on ja huvitav kuulata
- Jätkake samas vaimus! Väga hea koolitus!
- Jätkake sama entusiasmiga
- Seletasite asju väga hästi lahti ja kordasite, ja see aitas väga palju kaasa, mulle kui nendele teemadele võõrale, suur aitäh.
- Loengud olid küll mahukad, aga hästi arusaadavalt seletatud ja kokku pandud.
- Kõik loengud olid hästi üles ehitatud ja mõnus kuulata. Lisaks kasulikud praktilised soovitusel.

Veiste kunstlik seemendamine II osa

Tegevus toimus 16.-20. jaanuaril 2023 farmides: Kaska-Luiga OÜ, Põlva Agro OÜ, Sadala Agro OÜ, Torma Agro OÜ, Saimre OÜ. Praktilise õppe käigus külastati viit erinevat farmi, et kinnistada koolituse I osas omandatud teoreetilisi teadmisi praktikas.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/sihtruhmale-tasuta-koolitus-veiste-kunstlik-seemendamine-i-ja-ii-osa-2/>

Koolitajateks olid: Ants Kavak, Kalle Kask, Alar Onoper, Eesti Maaülikool

Osalejate arv: 14.

Osalejate poolt antud tagasiside oli väga positiivne, vt joonisel:

Järgmisteks koolitussoovideks loetleti tagasisides:

- Sõravärkimise ja veisekasvatuse teema pealt
- Sõravärkimis koolitust.
- Sõrgade värkimine
- Sõra-, udara- ja lehma üldine tervis.
- Poegimiseabi
- Igasugune loomakasvatusega seotud. Hoian ka ise jätkuvalt silmad lahti, et endale sobiva õppe leiaks
- sooviksin rohkem teada tiinusekatsumisest, kuna see jäi veidi tahaplaanile

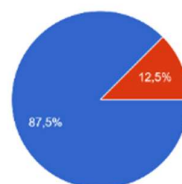
Kokkuvõtteks kahele koolitusosale: Veiste kunstlik seemendamine I ja II osa tegevus sujus planeeritult. Vajadus antud koolituse järgi on iga-aastane. Huvi osalemise vastu on olemas ja uute spetsialistide väljaõpet on tarvis. Aastas piisab ühest veiste kunstliku seemendamise koolitusest. Efektivse praktika läbiviimine eeldab väikest gruppi ja praktiliseks õppeks sobilikke veiseid. Farmide vastuvõtuvõime antud teema puhul on piiratud.

Põllumajandusloomade transport vastavalt loomakaitsenõuetele, pädevuskoolitus

---

Koolitus toimus 17. veebruar 2023, veebikeskkonnas BigBlueButton
Koolitaja: Terje Elias

1. Kas jäite rahule koolituse praktilise osaga?
8 vastust

- Olen kõigea täiesti rahul.
- Olen rahul.
- Pigem ei ole rahul.
- Ei ole üldse rahul.
- Muu (täpsustage palun oma arvamust rubriigis "Soovin lisada").

Osalejate arv: 20 osalejat. Osalejate hulgas olid esindatud: farmijuhataja, põllumajandus töötaja, mitmeid autojuhte, mehhanisaator, juhatuse esimehi, ettevõtte omanik jt.

Õppetöö veebis oli läbi viidud mitmekülgset. Koolitaja lähenes teemale põhjalikult ja koostas osalejaid kaasavaid küsitlusi ning ilmestas loengut teemakohaste videotega. Koolitus lõppes testi sooritamisega.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/sihtruhmale-tasuta-veebikoolitus-pollumajandusloomade-transport-vastavalt-loomakaitseuue-tele-padevuskoolitus-4/>

Loomade veoks sobivuse rühmatöö
Rühmatöö kestvus 15 min

1. Arutage omavahel, millised on transpordiks sobiliku looma tunnused?
2. Pange kirja, milliseid loomi ei või transpordivahendisse panna koos teiste loomadega?
3. Kas Teie grupist on kellelgi selliseid kogemusi, kus Te pidite transportima sobimatut looma ja milline oli lõpptulemus?

Zoom meeting interface showing poll results:

- Küsitluse tulemused 09:24**
B: 1 || 5%
C: 6 ||| 30%
- Küsitluse tulemused 09:25**
A: 7 ||| 35%
B: 1 || 6%
C: 6 ||| 33%
D: 4 || 22%
E: 0 | 0%
- Küsitluse tulemused 09:42**
A: 0 | 0%
B: 15 ||| 75%
C: 4 || 21%

Koolitusel osalenud said ülevaate: Seadusandlusest, mis kohaldub põllumajandusloomade ja lemmikloomade (koerad, kassid) transpordil; Erinevate põllumajandusloomade transpordinõuetest; Koolitusel osalenu teab, millised loomad on sobivad transpordiks; Koolitusel osalenu omab teadmisi, kuidas loomi veokisse aetakse ning kuidas neid võib grupeerida; Oskab märgata transportvahendite mitte sobivust ning teab mida on vaja erineva pikkusega transpordil veokite juures arvestada; Teab, kuidas tagada loomade heaolu transpordi kestel; Oskab täita teekonnalehti.

Tagasiside:

Järgmisteks koolitusteemadeks toodi välja:

- Veterinaaria ravimite maaletoomine ühendusesiselelt ja müük
- Lihaveiste poegimis protsess
- samal teemal kui tuleb uuendusi
- Loomade söötmine tuleviku, mõeldes CO2 kvoodi täitmisele

Põllumajandusloomade transport vastavalt loomakaitseuue-tele, pädevuskoolitus

Tegevus toimus 14.04.2023 veebikeskkonnas BigBlueButton

Koolitajaks oli Terje Elias,

Osalejate arv: 16 osalejat. Osalemas olid elualade esindajad nagu loomaarst, põllumees, farmijuhataja, osanik väiketalus, väiksemate ja suuremate põllumajandusettevõtete esindajad.

Teema on sihtrühma jaoks oluline ja oodatud. Mitu osalejat, kes olid eelnevalt registreerunud, jätsid tulemata ning ühtlasi ei andnud ka õigeaegselt oma loobumisest teada. Kahjuks koolituspäeva hommikul ei olnud võimalik liituda gruppi enam ka ootelehel olijatel liiga lühikese etteatamise aja tõttu.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/sihtruhmale-tasuta-veebikoolitus-pollumajandusloomade-transport-vastavalt-loomakaitsenouetele-padevuskoolitus-5/>

Koolituse sisu

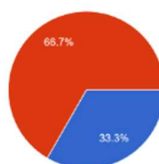
- Farmist tapamajani põllumajandusloomadega kohalduv seadusandlus (loomakaitseseadus ja määrus 1/2005);
- Määruse 1/2005 reguleerimisala, mõisted ja loomade vedamise üldtingimused;
- Korraldajad, vedajad, loomapidajad ja kogumiskeskused
- Veovalmidus, veovahendid
- Kõigile veovahenditele kohaldatavad sätted
- Täiendavad sätted auto- ja raudteevedude korral
- Lisatingimused loomade vedamisel veeremilaevadega
- Lisatingimused loomade vedamisel õhustranspordiga
- Lisatingimused loomade vedamisel konteinerites
- Veotavad
- Peale- ja mahalaadimine ning hooldamine
- Vahendid ja menetlused
- Hooldamine, eraldamine, vedamise ajal kontrollimine
- Täiendavad tingimused loomaveolaevadele ja merekonteinereid vedavatele laevadele
- Nõuded loomaveolaevade ehitusele ja seadmetele
- Vee ja söödaga varustamine loomaveolaevadel ja merekonteinereid vedavatel laevadel
- Jootmise ja söötmise ajavahemik, teekonna kestus ja puhkeajad
- Täiendavad tingimused koduhobuslaste, koduloomadena peetavate veiste, lammaste, kitsede ja sigade pikaajalise veo korral
- Ruuminõuded
- Teekonnaleht

Koolitaja alustas intrigeeriva videoga loomaveoga kaasneda võivast äärmuslikust olukorrast ning jätkas kohe rühmatööga. Algus oli kaasahaarav ja pani osalejad kohe suhtlema. Mikrofoni kasutamise võimalus antud koolitusel on kohustuslik. Lektori ettekannet ilmestas rohke video ja fotomaterjal.

Ettekanne oli loogilise ülesehitusega ja hästi jälgitavalt. Koolitaja elavdas väikeste küsimustikega loengut veelgi. Osalejad esitasid ka omapoolseid küsimusi ja olid õppetöös aktiivsed kaasa töötajad.

Tagasiside andis 6 osalejat.

1. Kas jäite rahule koolituse sisu, lektori esituse ja õppematerjaliga ?
6 responses

● Olen kõigege täiesti rahul.
● Olen rahul.
● Pigem ei ole rahul.
● Ei ole üldse rahul.
● Muu (täpsustage palun oma arvamust rubriigis "Soovin lisada").

Põllumajandusloomade tapatoimingute pädevuskoolitus

Koolitus toimus 10.-11. mai 2023, veebikeskkonnas BigBlueButton

Osalejate arv: 14 osalejat. Osalejate hulgas olid esindatud nii lamba, veise kui seakasvatusega tegelejad ja erinevate uimastamisvõtete kasutajad (poltpüstol, elekter). Oli ka 2 selles valdkonnas alustajat. Üks osalejatest oli venekeelne. Tema jaoks oli ette valmistatud venekeelne ettekanne ning test ja tõlge.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/koolitus-pollumajandusloomade-tapatoimingute-padevuskoolitus/>

Koolitaja: Dea Anton ja Riina Soidla

Õppetöö veebis oli läbi viidud mitmekülgset. Esimeses ettekande osas tutvustas lektor teemakohast seadusandluse raamistikku, tööhutust ning loomade käitumist. Õppejõud esitavad ettekandeid vaheldumisi – koolitus jätkub loomade anatoomia ja füsioloogia tutvustamisega. Järgemööda tutvustatakse kõiki teemasid, mis õppekava ette näeb. Koolitajad lähenesid teemale põhjalikult ning ilmastasid loengut teemakohaste videote ja küsimustikega. Õppetöö praktikakohas II koolituspäeval kulges samuti plaanitult. Koolitus lõppes testi sooritamisega.

Koolitusel osalenu on saanud ülevaate:

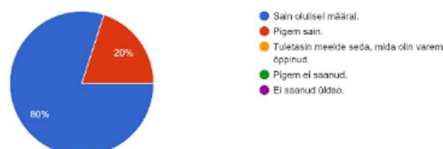
- Nõukogu Määrusest (EÜ) nr 1099/2009, 24. september 2009, loomade kaitse kohta surmamisel
- Tapaloomade anatoomiast, füsioloogiast
- Tapaloomade käitumisest
- Tapaloomade stressist, loomade kannatustest, teadvuselolekust ja tundlikkusest
- Nõuetest loomade kohtlemisel tapamajas
- Loomade liikumise mehhaanilise piiramise vahenditest
- Elusloomadele köidikahelate asetamine või nende üleriputamist
- Uimastamine, uimastamise tõhususe hindamisest
- Uimastamise ja/või surmamise varumeetoditest
- Uimastamiseseadmete üldhooldusest ja puhastamisest
- Tapaloomade veretustamisest, elusoleku tunnuste puudumise hindamisest
- Tapahügieenist
- Veretustamisnugade nõuetekohasest kasutamisest ja hooldusest
- Õppefilm: uimastamine, veretustamine
- Praktiline õpe

Tagasiside joonisel:

Tagasisides toodi välja järgmisteks koolituspäevadel oodatavad teemad:

- Lihalõikus koolitust
- Loomade transpordi pädevust
- Vastu võetud tehnoloogia ja ka kodulindude, kanad, jaanalinnud, nende käitlemine ja hukkamine toiduks
- Seakasvatus; põllumajandusloomade seemendamise ja sünnitusabi; anesteesia; hobuste, koerte ja kasside tervisehooldamine ja esmaabi
- Rohkem koolitusi loomaarsti assistentidele

2. Kas saite koolitusest uusi teadmisi?
5 vastust

Udarapõletikud veisekarjas

Tegevus toimus 09.02.2023 veebikeskkonnas BigBlueButton

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/infopaev-veebis-udarapõletikud-veisekarjas/>

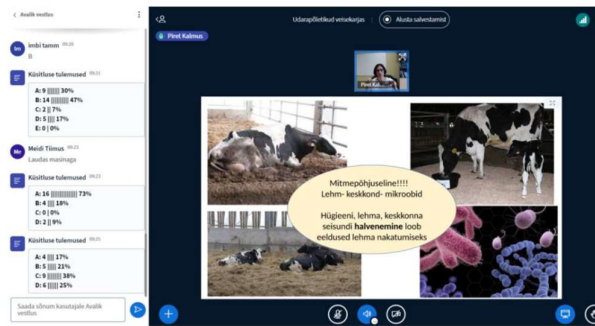
Osalejate arv: 38 osalejat Osalemas olid farmijuhatajad, müügijuht, juhatuse liikmed, loomaarstid, veterinaarid, lüpsjad, spetsialist.

Sisu: Piimatootjate teadmiste täiendamine karja udaraterise olukorra analüüsiks. Lüpsmise ja lüpsihügieeni hindamine ja analüüs veisekarjas; Karja piimakvaliteedi näitajate hindamine ja analüüs; Udaraterist mõjutavate riskitegurite väljaselgitamine ja udarapõletike vältimine. Koolitaja pani koolituse alguses paika punktid, millele infopäev keskendub:

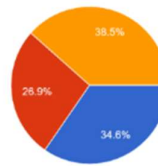
- Kuidas ise saan oma karja aidata?
- Kuidas saan ise üles leida oma karja ohutegurid?
- Raviotsus – millest sõltub lehma tervenemine?

Räägiti lahti andmete kogumise olulisus ning mida ja kuidas neist andmetest on võimalik välja lugeda. Lektori ettekannet ilmestasisid sisukad tabelid ja palju fotomaterjali. Ettekanne oli hästi jälgitav ja arusaadavalt ning huvitavalt esitatud. Veebiõpet elustasid küsitlused.

Koolitajaks oli Piret Kalmus, Tagasiside andis 26 osalenut

2. Kas saite infopäevalt uusi teadmisi?
26 responses

- Sain olulist määralt.
- Pigem sain.
- Tuletasin meelde seda, mida olin varem õppinud.
- Pigem ei saanud.
- Ei saanud üldse.

Teemad, mis tagasisides toodi järgmisteks koolitusteemadeks:

- vaksineerimiste kohta ehk ennetus veisekarjas
- veterinaariaga seotud teemad, uued suunad veterinaarias.
- Veisekarja jalaravi, sooviks koolitusi ka seakasvatuse teemadel
- sõratervis
- Sõratervis, poegimisabi
- Rohkem põllumajandusalasid koolitusi
- Lihaveiste kohta
- Loomade käitumine ja heaolu
- Osalen huviga kõigil koolitustel, mis veisekasvatusega seotud. Eriti huvitaks mind aretus ja pullide valik.
- erialakoolitusest viimaseid teadusuudiseid
- Veiste sigimine(!) ja sõratervishoid veebiloengute kujul
- Veiste sigimine, vasikate tervishoid, vasikate kasvatamine
- Looma tervis
- Üleminekuperioodi söötmine ja keskkonnamõju nii lehmale kui vasika immuunsusele
- Kõik loomakasvatusega seotud sobib väga hästi!
- Kõik piimaveistega seotud infopäevad on kasulikud ja põnevad. Tegelikult ka muude põllumajandusloomaliikidega, aga eelkõige just nendega.
- Veisekasvatus, mastiit, sigimine jne
- Jalahaigused veistel, eriti sõrahaigused (samuti lammastel)
- Vasikakasvatus
- Lihaveiste söötade söödalisisandite arvestuse pidamine (kuivaine sisaldus)
- Mahe lihaveise söötade mõju kasvule ja liha kvaliteedile
- Veiste söötmine
- Lammaste haigused, lindude haigused.

Andmete kogumine ja registreerimine karjatervise valdkonnas

Tegevus toimus 16.03.2023 veebikeskkonnas BigBlueButton

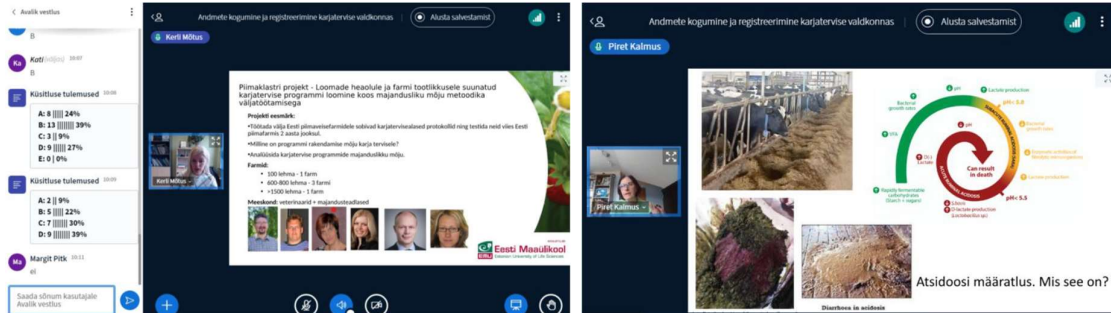
Osalejate arv: 39 osalejat, registreerunud oli 55 huvilist. Osalemas olid elualade esindajad nagu loomakasvatustehnikud, farmijuhatajad, veterinaararstid, loomaarst, põllumajandusettevõtte juht, lüpsjad,

kliendihaldur-tootejuht, spetsialist, juhatuseliige, konsulent, müügikonsultant, lihavedekasvatataja, põllumajandustöeline, siirdespetsialist/poegimislauda vanem.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/tasuta-veebi-infopäev-andmete-kogumine-ja-registreerimine-karjatervise-valdkonnas/>

Infopäeva päevakavas:

- Karjatervise andmete kogumine ja analüüs
- Noorkarja tervist mõjutavate ohutegurite analüüs
- Udaratervist mõjutavate ohutegurite analüüs
- Ainevahetust mõjutavate ohutegurite analüüs

Alustas Kerli Mõtus – põhiküsimus sellel infopäeval osalejate jaoks on: Kas on vaja andmete registreerimist parendada? Koolitaja avab karjatervise programmi tausta – karjatervise programm võtab veisekarja vaatluse alla kui terviku ja aitab avastada probleemi varakult. Samas eeldab karjaterviseprogramm süsteemselt kogutud andmete olemasolu. Sellest tulenevalt on farmeril vaja otsustada, milliseid andmeid on vajalik koguda. Edasi jätkab Kerli noorkarja tervise ohutegurite analüüsiga, nõ. nõustaja vaade, ühe farmi näitel.

Edasi jätkab ettekandega Piret Kalmus udaratervise ohutegurite analüüsiga ja andmete kogumine enne ohutegurite hindamist. Mis on selgelt sõnastatud eesmärk farmis antud ohutegurit silmas pidades, mida näitavad andmed, milliste sammudega liikuda eesmärgi täitmise suunas. Lehma haigused ja inimese otsused käivad käsikäes. Jõudluskontrolli andmed, lehma andmed, ratsiooni andmed – kõike tuleb arvestada.

Ettekanded olid hästi jälgitavad ja arusaadavalt esitatud ning paljude graafikute ja pildimaterjalidega ilmestatud.

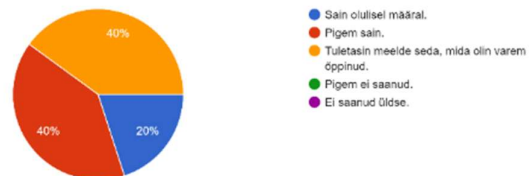
Koolitajateks olid Piret Kalmus ja Kerli Mõtus.

Tagasiside andis 15 osalenut

Järgmisteks koolitusteamadeks toodi välja:

- Loomade heaolu
- Mida silmas pidada lihavedekate lauda projekteerimisel
- Farmi juhtimine, veterinaaria jms
- Veiste sigimine
- Udarapõletikke põhjustavad mikroobid ja nendest tingitud muutused piimas
- Veterinaarteemadel
- Karja ülduuringud ja vaktsineerimine
- Soovin sigadele suunatud koolitusi
- Näiteks pikemalt vasikate krüptost, mis farmis diagnoositud

2. Kas saite infopäeval uusi teadmisi?
15 vastust

- PRIA toetustest
- Piimapulbriitest
- Lihaveiste pidamine
- Võiks olla koolitusi ka rohkem aianduse või maaviljeluse valdkonnast
- Robotlaudas mastiit
- Veiste poegimisega seotud teemal

Silo tootmine põllumajandusloomadele

Tegevus toimus 29.03.2023 veebikeskkonnas BigBlueButton

Koolitajaks oli Andres Olt, päevakavas: Silo tootmise etapid ja nende olulisus; Mis mõjutab silo fermentatsiooni? Arutelu aktuaalsetel siloga seotud teemadel.

Osalejate arv: 71 osalejat. Osalejad olid elualade esindajad: põllumajandusettevõtte juht, söötja-traktorist-mehaanik, nõustaja, müügikonsultant, veterinaar, lambakasvataja, taimekasvatusjuht, spetsialt, agronoom, juhataja, farmijuht, juhiabi, loomakasvatusjuht, põllumajandustootja, traktorist, taimekasvatusjuhi abi, väiketalunik, talunik, siirdespetsialist-poegimislaua vanem, lihaveise kasvataja, tootejuht, FIEd jt.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/tasuta-infopäev-veebis-silo-tootmine-pollumajandusloomadele-2/>

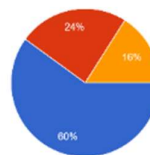
Teema osutus äärmiselt oodatuks ja registreerumine oli aktiivne kuni viimase võimaluseni. Sissejuhatuses tuletab koolitaja meelde, et silo kvaliteet – sööt - määrab ka olulisel määral piimaveise piimatoodangu. Silo kvaliteedi määravad laias laastus sileeritav materjal, fermentatsioon ja silotootmise korraldamine. Edasi käsitletakse üksikasjalikult kõiki silo tootmise protsessi etappe. Lectori ettekannet ilmestas rohke fotomaterjal. Ettekanne oli arusaadavalt esitatud. Osalejad esitasid ka omapoolseid küsimusi.

Tagasiside andis 25 osalejat

Järgmisteks koolitussoovideks toodi tagasisides välja:

- Maisisilo Eestis teoorias ja praktikas
- Lihaveise söödaratsiooni koostamine
- Silo
- Veise ainevahetushaigused
- Kuiv hein söödana lammastele
- Lihaveiste söötmine
- Kuidas meie piimaveiste söödad on muutnud piima koostist, näiteks soovimatute rasvahapete sisalduse tõus, söötadest pärinevad mükotoksiinid ?
- Silo tootmine spetsiaalselt lihaveistele.
- Taimekaitse
- Kinnisloomade, poegimisaegne ja poegimisjärgne söötmine
- Uutest tehnoloogilistest lahendustest söödavarumisel
- Hea kui saaksite turbamaade kasutamisest ja harimisest rääkida
- Põllumajandusloomade söötmine
- Piimakarjakasvatuse alased (sh veterinaaria)
- Kõik looma- ja taimekasvatusega seotud huvitab
- Töökeskkond, keskkond, silotegu, tuleohutus, ergonoomika
- Hobuste haiguste diagnoosimine ja ravi.
- Veiste söötmine, vasikast alates.
- Aiandus, loomakasvatus
- Hobusekasvatus, lambakasvatus, väiketalud, põllumajandustoodangu väärindamine
- Vahekultuuride kasvatamisest.

2. Kas saite infopäevalt uusi teadmisi?
25 vastust

- Saime olulist määral.
- Pigem saan.
- Tuletasin meelde seda, mida olin varem õppinud.
- Pigem ei saanud.
- Ei saanud öelda.

Käitumuslikud markerid vasika tervise hindamisel

Tegevus toimus 05. mai 2023 veebikeskkonnas BigBlueButton

Koolitajaks Marko Kass,

Osalejate arv: 42 osalejat. Osalejate esindatuse läbilõige oli ameteid silmas pidades mitmekesine: loomakasvatusjuht (mitmeid), juhatuse liige (mitmeid), karjak/loomatalitaja, veterinaar, loomaarst (mitmeid), farmijuhataja (mitmeid), põllumees, lüpsja (mitmeid), siirdespetsialist/poegimislaud vanem, seemendustehnik, loomakasvataja (mitmeid), juhi abi, ettevõtte omanik.

Tegevuse info veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/tasuta-infopäev-veebis-kaitumuslikud-markerid-vasika-tervise-hindamisel/>

Sisu

- Veise käitumist mõjutavate tegurite kohta
- Veise meelelundid
- Käitumise areng vasika etapis
- Sotsiaalne, söömis ja puhkamiskäitumine
- Pidamistingimuste mõju käitumisele
- Mängukäitumine vasikal
- Käitumine kui terviseseisundi näitaja
- Käitumise mõõtmiseks kasutatavad seadmed farmi tasandil

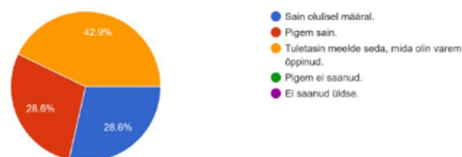

Koolitaja alustas tödemusega, et piimakarja edu algab vasikalaudast. Tema sõnum on: tuleb panustada noorkarjalauta. Ta toob erinevaid näiteid käitumise seostest tervisega, mis on katsetega välja tulnud. Peatutakse küsimusel, kuidas hoida vasikas terve? Et tagada ideaalilähedane teekond vasikast lehmani. Räägitakse vasika vajadustest, loomoomasest käitumisest ja tervise seostest.

II pool algab vasika pidamistingimuste aruteluga - küsimus, mida vasikas tahab? Koolitaja selgitab vasika võõrutusprotsessiga seotud nüansse üksiksulus pidamine versus rühmasulus pidamine. Infopäeva viimases osas toob koolitaja skemaatilisi näiteid, mida võimaldab kaasaegne tehnika, milliseid järeldusi saab teha läbi käitumisnäitajate mõõtmise vasika tervisliku seisundi kohta ning kuidas saab farmipidaja seda infot kasutada ning adekvaatselt reageerida.

Lektori ettekannet ilmestasid rohked fotod ja enda kogemuslikud tähelepanekud hindamas käikudest. Ettekanne oli arusaadavalt esitatud. Osalejad esitasid ka omapoolseid küsimusi.

2. Kas saite infopäevalt uusi teadmisi?
7 responsee

Tagasiside andis 7 (42 osalejat)

Konverents Terve loom ja tervislik toit 2023

Toimumise aeg 01. ja 02.03.2023

Toimumiskoht Eesti Maaülikool, Kreutzwaldi 1 A, Tartu

Osavõtjate arv: 164. Osalejate seas oli nii toiduainetööstuse inimesi kui praktikuid veterinaariast ja loomakasvatuse sektorist.

Eesmärk: Suurendada toidu- ja loomakasvatuse tegevate ettevõtjate ja töötajate teadmiste taset toiduhügieeni ja –tehnoloogia ning veterinaaria ja loomakasvatuse valdkonnas läbi uemate teadustulemuste tutvustamise kaudu

Ürituse info veebilehel <https://www.pikk.ee/sundmus/konverents-terve-loom-ja-tervislik-toit-2023/>

Esimene konverentsipäev pühendati toidule ja teine päev loomadele. Esimesel päeval räägiti biomajandusest ja toidujäätmete taaskasutamisest. Osa päevast nagu ikka kuulus toiduohutusele ning innovatsiooni ettevõtjatega. Räägiti palju ka uudistoodetest ning uutest tehnoloogiatest.

Teisel päeval räägiti, millised on uued võimalused ja vahendeid piimakarjakasvatajatele. Juttu tuli ka söödalisaniditest, mis aitavad looma tervist parandada. Nutikad tehnoloogiad ja nende kasutamine loomakasvatuses oli jooksev teema läbi päeva. Loomade haigused ja nende ennetamiseks vajalikud tegevused ja võimalused olid ka üheks peamiseks teemaks.

Põhjuseks, miks tasub osaleda sadalaadi sündmustel, tõid osalejad välja:

- Info saamine EMÜ toidu valdkonnas tehtavatest teadusuuringutest
- Ennast uute teadmistega kurssi viia ja saada ka lisaks infot, millega ka kolleegid tegelevad
- Saada uusi kogemusi
- Uute uurimissuundadega ja tulemuste tutvumine
- Uute teadmiste omandamine, olla kursis valdkonnas toimuvaga. Kolleegide ja tuttavatega kohtumine.
- Olla kursis põllumajanduse nende osadega, millega igapäevaselt kokku ei puutu
- Kuulata kolleege
- Silmaringi laienduseks
- Oma tulemustest rääkida ja kolleegidega suhelda
- Erialased ja huvitavad ettekanded
- Uued teadmised ja kontaktid
- Huvi põllumajanduses toimuvate arengute osas
- Saada ülevaadet Eestis toimuvatest suundumustest toidutööstuses ja sellest tulenevalt kujundada oma toodete sortimenti.
- Teiste tootjatega ja teadlastega kohtumine ja kogemuste, teadmiste vahetamine.
- Värske info, viited infoallikatele

Seakasvatuse konverents „100 aastat ühistulist aretust“

Aeg: 29. märts 2023 Koht: Tartu Ülikooli Raamatukogu saalis (Wilhelm Struve 1, Tartu)

Osalejaid: 90

Veebis leitav:

<https://www.pikk.ee/sundmus/seakasvatuse-konverents-100-aastat-sigade-uhistulist-aretust/> ning
<https://epkk.ee/29-03-2023-seakasvatuse-konverents-100-aastat-sigade-uhistulist-aretust/>

Konverentsiga soovisime tõmmata suuremat tähelepanu Eesti seakasvatuse traditsioonidele, meenutada möödunud aegu ja seada uusi sihte, et seakasvatusektor taas suudaks katta täies mahus meie inimeste toidulaua.

Tegemist oli juubelikonverentsiga, mis tähistas 100 a möödumist sihipärase ühistulise aretustegevuse algusest Eestis. Konverents andis läbilõike erinevatest etappidest seakasvatuse ajaloos ning vaatas lähemalt, millised on aretaja tööriistad tänapäeval nii globaalse haardega aretusorganisatsioonis kui Eestis kohapeal. Seakasvatuse tulevikku vaatavate ettekannetega esinesid nii kogunud praktik, maaeluministeriumi esindaja, Euroopa Komisjoni sealihha turuanalüütik kui Eesti Maaülikooli rektor.

Eesti Tõusigade Aretusühistu tähistab 29. märtsil ajaloolist tähtpäeva - 100 aasta täitumist ühistulise seakasvatuse algusest. 1923. a kevadel koondusid ettevõtlikud seakasvatusega tegelejad, et luua Eesti Seakasvatajate Selts. Sellest ajast on Eesti seakasvatuses olnud nii häid kui ka keerulisemaid aegu, aga oleme vaatamata kõigele vastu pidanud. Juubeli väärikaks tähistamiseks soovime kutsuda huvilisi ja kõiki inimesi, kes on seotud olnud seakasvatusega, Tartusse konverentsile. Konverentsiga soovime tõmmata suuremat tähelepanu Eesti seakasvatuse traditsioonidele, meenutada möödunud aegu ja seada uusi sihte, et seakasvatusektor taas suudaks katta täies mahus meie inimeste toidulaua.

Päevakavas:

- Tervitus ja avasõnad. Eesti Tõusigade Aretusühistu juhatuse esinaine Anu Hellenurme
- Sealihha sektori hetkeolukord ja tulevikuvõimalused. Maaeluministerium (esineja kinnitamisel)
- Roheline tulevik ja põllumajandus. Eesti Maaülikooli rektor Ülle Jaakma

Eesti seakasvatuse läbi sajandite

- Milline oli Eesti seakasvatus 13.– 16. sajandil. Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi vanemteadur Inna Põltsam-Jürjo
- Jaan Tõnissonist ja ühistevõimusest Eesti ajal. Tartu Ülikooli raamatukogu direktor Krista Aru
- Eesti seakasvatus 19. saj lõpp kuni 1940. Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi lektor Alo Tänavots
- Seakasvatus Nõukogude perioodil ja Eesti taasiseseisvumise ajal. Eesti Tõusigade Aretusühistu lihatehnoloog-kvaliteedijuht Aarne Põldvere

Teadusest, innovatsioonist ja geneetilise progressi jõudmisest praktikasse

- Maailma kõige innovaativsema sigade aretusorganisatsiooni edulugu. Topigs Norsvin rahvusvaheline tootespetsialist Torunn Aasmundstad (tõlge eesti keelde)
- Sigade jõudluskontrolli areng ja trendid. Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli andmetöötlaste juht Liia Taaler
- Tänapäevane seakasvatuse praktika pilgu läbi. Saimre Agro Grupp juhatuse liige Mati Tuvi

Rasked ajad loovad tugevaid inimesi, tugevad inimesed loovad häid aegu...

- Milline on seakasvatuse perspektiiv Euroopas? Euroopa Komisjoni sealihasektori turuanalüütik Petra Vinckier (tõlge eesti keelde)
- Kuhu liigub Eesti seakasvatus? Eesti Tõusigade Aretusühistu juhatuse esimees Anu Hellenurme

Päeva moderaatoris Marko Kass, Maaelu Teadmuskeskuse teaduse valdkonna asedirektor. Konverentsi toimumise nädalal oli avatud juubeliaastale pühendatud seakasvatusalase kirjanduse näitus Tartu Ülikooli raamatukogus.

Tagasiside andis 15 osalejat. Vastajatest 85% hindasid korraldusliku poole „väga heaks“ ja ülejäänud „heaks“. Ettekannetest sai kõige kõrgemad hinnangud Anu Hellenurme, Mati Tuvi ja Krista Aru ettekanded. Meeldejäävaima faktina konverentsipäevast toodi välja:

- Et seakasvatus ei kao Eestist kuhugi ja on jätkusuutlik ka rasketel aegadel
- Ühises tegevuses peitub jõud, aga ühise mütsi alla saamine on raske
- Ühine koostöö kõikide struktuurüksuste vahel
- Peekon viib meid Euroopasse
- Mati ettekanne oli suurepärase
- Ühistegevus peab olema ideeline, mitte vaid dividendimeeste äri
- Sektor peab jääma püsima
- Ühistegevuse edasi arendamine

Konverents Piimafoorum 2023

Aeg: 12. aprill. Koht: Järvamaa Kutsehariduskeskus, + veebiülekanne

Osalejaid kokku 114, mis jaguneb kohapeal 53 osalejat ja veebis 61 osalejat

Veebis leitav ja järelvaadatav:

<https://www.pikk.ee/sundmus/piimafoorum2023/>
<https://epkk.ee/12-04-2023-epkk-konverents-piimafoorum-2023/>

Piimafoorumi eesmärk oli pöörata tähelepanu piimanduse hariduse jätkusuutlikkuse tagamisele. Traditsiooniliselt hõlmab iga-aastane Piimafoorum majandustemaatilist plokki ja kajastatakse mõnda olukorrale kriitilisi teemasid.

Piimafoorumi fookus oli sel korral hariduse ja teaduse järjepidevuse tagamine. Piima ja piimatootmise alghariduse eest kannab hoolt Piimandusmuuseum, kus on välja töötatud programmid lastele. Muuseum korraldab õpitubasid ja sõidab lasteaiadesse külla, õpetades noori piimatootjaid tarbima ja valmistama jäätist, võid ja kohukest. Üks olulisemaid kutsekoole, kus on võimalik omandada teadmisi loomakasvatusest ja piimatootmisest on Järvamaa Kutsehariduskeskus. Kuigi kooli peahoone ja õpilaslinnak on saanud alles hiljuti renoveeritud, on oma järge ootamas õppelaudad. Foorumil saigi just õppelaudade investeringuvajadusele tähelepanu pöörata. Ülikooli võimalusi tutvustas alles ametisse astunud uus rektor. Vestlusringis jätkati aruteludega, mis kätkesid hariduse ja teaduse kui ühesest tervikust ning otsiti vastust, kelle ülesanne on koolitada kvalifitseeritud tööjõudu?

Traditsiooniliselt hõlmab Piimafoorum majandustemaatilist plokki ning kajastatakse ka mõnda olukorralduslikku teemat. Kuna piimahind tegi viimasel poolaastal kiire tõusu, millele järgnes kiire langus, oli päevakajaliseks teemaks riskide maandamine.

Foorumi avamisid RK Maaelukomisjoni esimees ja EPKK piimatoimkonna esinaine, Alltech Eesti juhataja Pilleriin Puskar

Foorumi I osa: Piimaturg, majanduskeskkond ja trendid poliitikas

- Piimanduse majanduskeskkond ja trendid maailmas. GIRA piimavaldkonnajuht Christophe Lafougere
- Süsiniku kasvatamine - rohemajanduse uus põllumajandustoode. Tommy Biene, New Standard Oil, kaasasutaja. Dr.-Ing Antoine Dalibard Fraunhofer-Gesellschafti liidesetehnoloogia ja biotehnoloogia instituudi termilise eraldamise protsesside juht ja Dr.-Ing Robert Daschner, Fraunhofer-Gesellschafti keskkonna-, ohutus- ja energiatehnoloogia instituudi taastuenergia osakonna juhataja
- Riskide juhtimine piima tarneahelas. Martin Sillasoo, SEB, SEB finantsturgude riskinõustaja
- Järvamaa Kutsehariduskeskus. Rein Oselin, Järvamaa Kutsehariduskeskuse direktor

Foorumi II osa: Teadus arendus ja haridus

- Eesti Maaülikooli panus piimandushariduse järjepidevuse tagamisel ja teadusarendustegevuste korraldamisel, Eesti Maaülikooli rektor Ülle Jaakma
- Digitaliseeritud piimatarneahel. Piimaklaster MTÜ juhatuse liige Hardi Tamm
- Piimandusmuuseum kui teadliku tarbija kasvataja. Piimandusmuuseumi juhatuse liige Anneli Siimussaar

III osa Aruteluring: Millist teadust vajab piimandussektor? Kelle roll on koolitada kvalifitseeritud tööjõudu?

- Kristjan Reino, Järvamaa Kutsehariduskeskuse kutseõpetaja
- Ülle Jaakma, Eesti Maaülikool
- Liis Lutter, BioCC teadur
- Sven Tammoja, VäätisaAgro loomakasvatuse juht
- Pilleriin Puskar, Alltech Eesti
- Pille Kallakmaa, Metstaguse Agro
- Marko Kass, METK

Konverentsi moderaatorid on Pilleriin Puskar ja Meeli Lindsaar. Konverentsil osalejatel on võimalik külastada peale konverentsi lõppu Järvamaa Kutsehariduskeskuse õppelauta. Ekskursiooni viis läbi Kristjan Reino.

Tagasiside küsimustiku täitis 22 osalejat, kes jagunesid pooleks veebis ja kohapeal osalejateks. Konverentsi korraldust hinnati valdavalt „väga heaks“ ja „heaks“. Üks osaleja hindas korralduse „rahuldavaks“. Esinejatest sai kõige kõrgema tagasiside ettekanne teemal „Piimanduse majanduskeskkond ja trendid maailmas“, mida kandis ette GIRA piimavaldkonnajuht Christophe Lafougere. See ettekanne sai ohtralt kiidusõnu ka sündmusel kohapeal ning osalejad uurisid ettekande järelvaatamise võimaluse kohta haruldaselt palju. Selliseid lektoreid ja ettekandeid soovime ka edaspidi näha valdkonna sündmustel.

Päevast kaasavõetud mõtteteradena pandi kirja:

- Haritud spetsialistide vajadus
- Kohtumine ja vestlus kahe EMÜ VLI tudengiga. C. Lafougere ettekandes esitatud erinevate piima hinda mõjutavate faktorite analüüs.
- Turgude liikumine. Hiina
- Piimanduses digitaliseerimise vajalikkus, lõpuks keegi räägib sellest

- Enim meeldis C.Lafougere etteaste ja mõtted
- Juustu tootmisel on endiselt suur potentsiaal
- Ei ole vaja jalgratast uuesti leiutada kui ta on kord leiutatud (Vissukese ja E-agronoomi olemasolu)
- Kui iga eestlane sööks päevas 200 g juustu, oleks Eesti piimandus päästetud
- Rohelise mõtlemise kujundamise kulutusteks raha ei loeta
- Eesti suund juustu toota on õige ja teiseks, et haritud noored on meie tulevik
- Ülevaade olukorrast, sobivus enda kujutelmaga asjast
- Tuleb võidelda ja pingutada, et Eestis piimatootmine säiliks

Aretuskonverents 2023

Toimumise aeg: 13. aprill 2023 Toimumise koht: Järvamaa Kutsehariduskeskus + veebiülekanne

Osalejaid kokku 75, kellest 32 osalesid konverentsil kohapeal ja 43 osalesid veebis.

Veebis leitav <https://www.pikk.ee/sundmus/seakasvatuse-konverents-100-aastat-sigade-uhistulist-aretust/> ja <https://epkk.ee/29-03-2023-seakasvatuse-konverents-100-aastat-sigade-uhistulist-aretust/>

Aretuskonverents toimus sel aastal neljandat korda ja keskendus nii piima- kui lihavesi aretuse teemadele. Läänud aastal olid kavas ka lambakasvatusele huvi pakkuvad teemad kuid sel aastal neil huvi nappis.

Konverentsil esinesid nii Eesti teadlased/praktikud kui külalislektorid välismaalt. Ettekanded käsitlesid hetkel loomakasvatuse olulisimaid teemasid: metaaniheite vähendamine ja jätkusuutlikkus. Ka väiksearvulisematele tõugudele nagu punast tõugu veised, pöörati tähelepanu rääkides neile mõeldud aretusprogrammist. Samuti olid fookuses lihatõugu loomad, kuna nende kasutusvõimalused ristandite loomisel väheväärtuslike piimaveistega suurendab nende aretusmaterjali kasutusvõimalusi. Kodumaiste ettekannetega tutvustati kuulajatele praktilisi teemasid inna sünkroniseerimise erinevatest tahkudest ja suguselekteritud sperma kasutuskogemusest Eestis viimase 10 aasta jooksul. Konverentsi kokkuvõttes kirjeldas Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu kauaaegne juht oma nägemust sellest, millised võiksid olla veiste aretuse arengusuunad Eestis järgnevatel aastatel.

Konverentsi toimumiskohaks oli sel aastal Järvamaa Kutsehariduskeskus ning õppeasutust tutvustas kõigile ka selle direktor. Lisaks oli uudse võimalusena kuulajatel võimalik külastada peale konverentsi lõppu Järvamaa Kutsehariduskeskuse õppelauda. Tegemist oli väga õnnestunud ettevõtmisega, mis lähendas omavahel põllumajandustootjaid ja hariduse andjaid.

PÄEVAKAVAS: Konverentsi avamine ja tervitused. Tanel-Taavi Bulitko, Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu juhatuse esimees ja Hendrik Kuusk, Maaeluministeriumi toiduohutuse asekanter

I SESSIOON

- Aretuse eesmärk - metaaniheite vähendamine (Breeding the Way to Low Methane Cows). Peter van Beek, võtmeklientide haldusdirektor, Semex (Holland) (sünkroontõlge eesti keelde)
- Punase karja aretusprogramm (Red Breeding Program). Viking Genetics tootejuht Hielke Wiersma (Taani) (sünkroontõlge eesti keelde)
- Teekond jätkusuutliku karjani (The Journey to a Sustainable Herd) Vytelle, rahvusvahelise müügi juht, Dauren Matakbayev (sünkroontõlge eesti keelde)
- Teadmised on meie tulevik. Järvamaa Kutsehariduskeskuse direktor Rein Oselin

II SESSIOON

- Lihaveiste kasutamine piimaveisekasvatuse kasumlikkuse suurendamiseks (Beef Up, Adding Profitability to Dairies). Semex, lihaveiste turundusjuht, Brad Gilchrist (Holland) (sünkroontõlge eesti keelde)
- Inna sünkroniseerimine piimaveistel- jah või ei? Eesti Maaülikooli vanemlektor Kalle Kask
- Suguselekteeritud sperma kasutamisest Eestis Eesti Maaülikooli professor Tanel Kaart
- Eesti veiste tõuaretuse võimalused Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu juhatuse esimees Tanel-Taavi Bulitko

Päeva modereeris ETKÜ juhatuse esimees Tanel-Taavi Bulitko. Kõikidel huvilistel oli võimalik külastada peale konverentsi lõppu Järvamaa Kutsehariduskeskuse õppelauta.

Tagasiside andis 16 osalejat, kes jagunevad pooleks osalema veebis ja kohapeal. Konverentsi hindas enam kui 80% vastanutest „väga heaks“ ja „heaks“. 2 vastanut hindasid korralduse „rahuldavaks“. Kirja pandud mõtete(d), mis konverentsist kõige eredamalt meelde jäi(d):

- Et % saab mitmeti tõlgendada ja kui sa tausta kohta täpset ülevaadet ei tea, võid sama % kasutades nn "puusse" panna, kui juhtud saanud infot kasutama
- Metaani vähendamine aretusega, võimalusel kasutada hormone vähem ja kui kasutad siis kindla skeemi ja ajaga. Hea oli kuulde, et punast karja hoitakse ja aretatakse.
- Piima- ja kihaveiste biotehnoloogiline koosaretamine
- Mulle väga meeldis Kalle Kase loeng
- Huvitavaid mõtteid oli kõigil esinejatel
- Punane kari on hääbuv tõug
- Lootuskiire ka eesti maakarja tulevikule (väiksem süsiniku jalajälg, puuduvad terviseprobleemid)

Hobuste aretusala seadusandlus ja PRIA toetustega seotud kohustused

---

Aeg: 20. aprill. Koht: veebikeskkond ZOOM

Info leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/hobuste-aretusalane-seadusandlus-ja-pria-toetustega-seotud-kohustused/> ning <https://epkk.ee/20-04-2023-epkk-infopaev-hobuste-aretusalane-seadusandlus-ja-pria-toetustega-seotud-kohustused/>

Osalejad: 47 osalejat

Infopäeva eesmärgiks sai viia kuulajateni info õigusaktidest tulenevatest nõuetest ja nende rakendamisest hobuste aretajate poolt.

Infopäeval tutvustati ühest küljest nii kehtivaid aretusala seaduseid nõudeid hobusekasvatajatele kui avati PTA poolelt vaadatuna ka nende nõuete rakendamise poolt. Infopäevast osavõtt oli arvukas ning esitati palju praktilisi küsimusi. Tundus, et teemade valik oli õnnestunud ning tõi hobusekasvatajatele selgust seoses uute nõuetega hobuslaste registreerimises.

Infopäeva sisu:

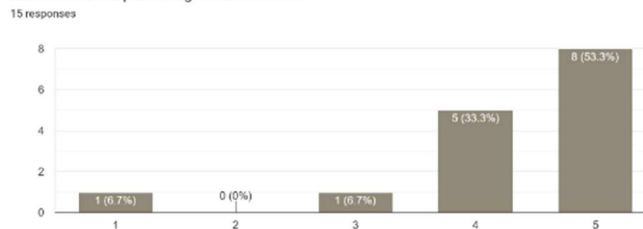
- Kuidas aretusala seadusandlus puudutab loomapidajat/aretajat. - Põllumajandus- ja Toiduamet, Põllumajandusloomade aretuse osakond, Peaspetsialist, Piret Hommuk
- Hobuste registreerimine PRIA loomade registris ja ohustatud tõugu looma pidamise toetuse taotlemine. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, Otsetoetuste osakonna nõunik Gerli Toom ja Registrate osakonna arendusspetsialist Gerda Hermann

Tagasiside täitis 15 osalejat, kellest 80% hindas infopäeva väga heaks ja 20% heaks. Lektoritele ja teemadele antud tagasiside on kõrge. Infopäeval osalenud kinnitavad, et saavad uusi teadmisi kuulnud ja nähtud sisust.

Väärtusliku tagasisidena on vastajad pannud kirja ootused tulevikus käsitlevateks teemadeks:

- Teemasid, mis on kohustuslikud loomakasvatajale teha, kuid mida väga palju ei puudutata
- Loomade tervis, transport
- Hobuste kasutamine PLK hooldamisel: hobuste eelised/puudused, seadusandlus, lihaks realiseerimise võimalused. Hobusekasvatuse suundumused ja tasuvus Eestis. Ülevaade hobustega seotud organisatsioonidest Eestis, erinevad tõuraamatu pidamise ja hobuste registreerimise õigust omavad organisatsioonid, teadustöö tegijad ja ülevaade hobuste teemade osakaalust.
- Sõnnikumajandus - kõik sellega seonduv seadusandlus ja regulatsioonid, hobusekasvataja vaatenurgast. Sel teemal on inimestel üksjagu küsimusi, tore oleks kui see lahti seletataks. Mis peab olema, mida kontrollitakse.
- Tallispidamine, vabapidamine jne.
- Loomaarstide kommentaarid
- uued nõuded ja kohustused

Kuivõrd saite infopäeva käigus uusi teadmisi?

Hobuste aretus

Aeg: 12. mail, **Koht:** Veebikeskkond ZOOM
Osalejaid 73

Infopäev on leitav ja infopäev järelvaadatav: <https://www.pikk.ee/sundmus/hobuste-aretus/>
<https://epkk.ee/infopaev-hobuste-aretus/>

Infopäeva eesmärk on tuua kuulajateni üldisemat, kõiki tõuge puudutavat hobuste aretuse infot ja kohalikele ohustatud tõugudele olulisi teemasid.

Päevakavas:

- Hobusekasvatuse Ristitee talus. Priidu Tikk, Ristitee talu hobusekasvataja
- Hobuste aretusest treeneri ja koolitaja pilgu läbi. Reet Jänes, Järvamaa Kutsehariduskeskus hobuerialade kutseõpetaja ja ratsatreener
- Eesti raskeveohobuse populatsioonigeneetiline analüüs. Terje Raudsepp, Texas A&M Ülikooli professor (sünkroontõlge eesti keelde)
- Soome hobuse aretus. Kimmo Lampinen, Suomen Hippos ry, aretuse ja omandiõiguse direktor (sünkroontõlge eesti keelde)

Infopäeva esinejatest tutvustas P.Tikk hobuste aretuse teemat üldisemalt, oma kasvatuse näitel mitme inimpõlve jooksul. R.Jänes kui hobumajanduse õpetaja ja treener avas aretuse teemat sellest küljest, millised on kooli ja laste treeneri vajadused. Välislektor T.Raudsepp tutvustas hiljuti Texase ülikoolis läbi viidud geneetilise uuringu tulemusi Eesti raskeveohobuse populatsioonis. Soome lektor K.Lampinen andis ülevaate tegevustest Soome hobuse säilitamisel ja aretamisel Hippos ry-s.

Majandusnäitajate arvutamine lihaveisekasvatusega tegelevas ettevõttes

Aeg: 17. märts. Koht: Veebikeskkond ZOOM

Infopäev on leitav ja järelvaadav: <https://www.pikk.ee/sundmus/epkk-infopäev-majandusnäitajate-arvutamine-lihaveisekasvatusega-tegelevas-ettevottes/> ja <https://epkk.ee/17-03-2023-epkk-infopäev-majandusnäitajate-arvutamine-lihaveisekasvatusega-tegelevas-ettevottes/>

Osalejad: 32

Infopäeva eesmärk oli tuua Eesti kuulajateni laiem pilt mõjuritest, millest sõltub lihaveisekasvatuse kasumlikkus. Lektori näol oli tegemist kogunud lihaveisekasvataja ja teadlasega LUKE Instituudist Soomes. Loeng käsitles alateemadena olulisi aspekte nagu tõu valik ja selle mõjurid, aretus ja poegimise ning viljakuse küsimused ning loomade tervis ja heaolu. Lektori loengumaterjalid olid ülimalt põhjalikud ning loengus toodi rohkelt praktilisi näiteid Põhjamaade erisustest.

Infopäevast sai alguse põhjalikum koostöö Maiju Pesoneniga ning aprillis toimus EPKK, Eesti Maaülikooli ja Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsiga koostöös juba 3-päevane praktiline koolitus Eestis kohapeal. Plaanis on korrata M.Pesoneni praktilist koolitust lihassilma hindamiseks ultraheli aparaadiga ka 2024. a. kevadel.

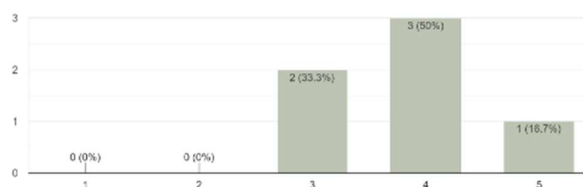
Päevakavas: Majandusnäitajate arvutamine lihaveisekasvatusega tegelevas ettevõttes – Maiju Pesonen, Soome Loodusvarade Instituut (LUKE)

- Osa 1: Tootmiskeskond, - eesmärgid ja mõjurid
- Osa 2: Järelkasv - viljakus, poegimine, eesmärgid
- Osa 3: Lihaveisekasvatuse kasumlikkus Põhjamaades - praktilised aspektid, funktsionaalsus, loomade tervis ja heaolu

Tagasiside andis 6 osalejat.

See oli infopäev, mille planeerimisel oli ajaline arvestus ekslik. Infopäeva pikkus oli planeeritud pikkusest 1,5 tundi pikem. See tekitas probleemi osadel osalejatel olla infopäeval lõpuni ja saada kogu info, mis oli planeeritud. Sellegipoolest hindasid osalejad infopäeva neli vastanud väga heaks, üks vastanu heaks ja üks rahuldavaks.

Kulvõrd on saadud teadmised kasutatavad igapäeva töös/tegevuses?
5 responses

Lektor sai väga kõrge hinnangu vastanutelt. Saadud teadmised on osalejate sõnul kasulikud ja nad valdavas enamuses saavad kasutada oma igapäevatöös. Tagasiside küsimustikus toodi välja täiendavate infopäeva teemadena looma tervist puudutavad infopäevad.

Sõnniku- ja silohoidlate renoveerimine ja rajamine

Aeg: 6. juuni 2023. Koht: veebikeskkond Zoom

Osalejaid: 30

Info leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/sonniku-ja-silohoidlate-renoveerimine-ja-rajamine/>
<https://epkk.ee/06-06-2023-epkk-infopäev-sonniku-ja-silohoidlate-renoveerimine-ja-rajamine/>

Päevakavas:

- Sõnniku- ja silohoidlate projekteerimine ja ehitamine. Margus Väarsi, Mapri OÜ
- Väljakutsed silo- ja sõnnikuhooldlate renoveerimisel ja rajamisel. Raul Peetson, Halinga OÜ

- Õiguslikud soovitusel ehituse tellimisel ja ehituslepingute täitmisel. Siim Maripuu, advokaadibüroo Triniti

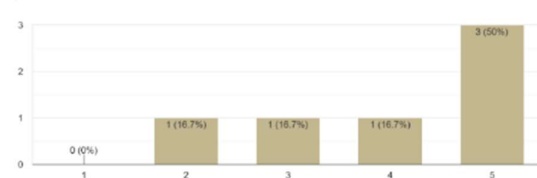
Infopäeva "Sõnniku- ja silohoidlate renoveerimine ja rajamine" eesmärk on anda osalejatele praktilisi teadmisi ja nõuandeid seoses sõnniku- ja silohoidlate ehitamise, renoveerimise ning seaduslike aspektidega. Infopäeva keskendutakse olulistele projekteerimis-, ehitus- ja õiguslikele küsimustele, mis on seotud nende hoidlate rajamise ja korrashoiuga.

Kokkuvõtvalt pakkus see üritus põllumajandustootjatele ja ehitusettevõtjatele praktilisi teadmisi sõnniku- ja silohoidlate renoveerimise ning rajamise valdkonnas. Osalejad said ülevaate projekteerimise ja ehitamise protsessidest, kohtuvad väljakutsetega, mida renoveerimisel või rajamisel võib tekkida, ning saavad õiguslike soovitusi ehituse tellimise ja lepingute täitmise osas.

Infopäeva eesmärk oli aidata osalejatel paremini mõista sõnniku- ja silohoidlate ehitamise ning renoveerimise protsessi ning anda neile vajalikke teadmisi ja nõuandeid, et saavutada tõhus ja õiguslikult korrektne tulemus.

Tagasiside küsimustiku täitis 6 osalejat ja nad tõid välja, et infopäev oli kasulik. Ja uued saadud teadmised on kasutatavad igapäevatoos.

Kas saadud teadmised on kasutatavad Teile igapäeva töös/tegevustes?
6 responses

Põllumajandusloomade heaolu- väikemäletsejad (lambad)

Toimumise aeg: 26.01.2023. Koht: Eero Praks'i Tooma Talu, Paisumaa küla Rapla maakond.

Osavõtjate arv: 14

Info veebis: <https://www.pikk.ee/sundmus/pollumajandusloomade-heaolukoolitus-vaikemaletsejalised-lambad-2/>

Päevakavas: Loomade heaolu nõuded, Heaolu tagamise vajadustest ning sobivatest söötmis- ja pidamisviisidest. Uttede ja tallede hooldusest poegimisperiodil. Lektor: Lillia Tali, MES lambakasvatuskonsulent, loomaarst

Loeng heaolu nõuetest, uttede ja tallede hooldusest poegimisperiodil ja nende üldise heaolu tagamisest ja selleks sobivatest pidamisviisidest viidi läbi Eero Praksi Tooma Talus. Farmis toimus praktiline tutvustus uttede ja tallede tervishoiust ja nende olmetingimustest. Talus oli esimene grupp uttesid juba poeginud koolituspäevaks. Räägiti keskkonahügieenist farmis ja bioohutusest. Lektor esitles näiteid erinevatest juhtumitest, kuidas poegimisperiodil võib mõjutada keskkonna halb hügieen uttede ja tallede tervishoidu.

Lektoritele anti positiivne hinnang. Infopäev täitis oma eesmärgi. Loengumaterjalid saadeti osalejate e-mailile. Koolituse läbiviimiseks sobib Tooma Talu ettevõtte väga hästi, internet olemas, esitlustehnika tuli kaasa võtta (Data projektor, pabertahvel). Kohvipausi tegemise võimalus olemas. Joogivesi kohapeal saadav.

Koolitussoovid edasiseks: Karjatamine

Lammaste kunstlik seemendamine

Kursuse „Väikemäletsejaliste emakasisene seemendamine laparoskoopilise tehnikaga“ toimumise ajad: 6. juuni ja 9. juuni

Kursuse toimumise koht: veebikeskkond Zoom (järeltõlge eesti keelde)

Osalejad: 18

Info leitav ja järelvaadatav: <https://www.pikk.ee/sundmus/lammaste-kunstlik-seemendamine/>
<https://epkk.ee/lammaste-kunstlik-seemendamine/>

Infopäeva kokkupanekul sai eesmärgiks tuua Eesti lambakasvatajate ja loomaarstideni teadmised lammaste ja kitsede laparoskoopilisest seemendamisest.

Väikemäletsejaliste puhul on traditsiooniline, emakakaela seemendamine väheefektiivne, tihti jääb tiinestumine vaid 10% juurde. Samas on edukaks loomakasvatuseks vajalik aretustegevus ning uue geneetilise materjali hankimine elusloomadena on liiga kulukas. Itaalia lektor tõi meie kuulajateni oma laialdased kogemused väikemäletsejaliste sigimise alalt. Kahepäevase loengutsükli jooksul tutvustas ta põhjalike slaidide ning videomaterjali abil, kuidas toimub ultraheli abil loomade sigimistsükli määramine, kuidas on võimalik seda reguleerida ning milline näeb välja laparoskoopiline emakasisene seemendamine. Ka isasloomade sugurakkude kogumise ja hindamise kohta anti baasteadmised. Lamba- ja kitsekasvatajate Liit plaanib korraldada k.a. sügisel Eesti loomaarstidele ka praktilise koolituse, kus Dr. Spezzigu käe all on võimalik emakasisest seemendust läbi viia.

Kursuse viis läbi dr Antonio Spezzigu, veterinaar ja väikemäletsejaliste sigimise ekspert Itaaliast.

Lektor töötab peamiselt väikemäletsejaliste ultraheliuuringu, laparoskoopilise seemendamise ja embrüosiirdamise alal. Koostöös Sassari ülikooliga uurib Dr. Spezzigu rektaalse ultraheliuuringu abil lammaste ja kitsede folliikulaarset dünaamikat.

- Koolituse 1. osa 6.06.2023. Sigimisfüsioloogia ja folliikulaarne dünaamika väikemäletsejalistel. Inna sünkroniseerimise protokollid laparoskoopilise seemendamise jaoks
- Koolituse 2. osa 9.06.2023. Ultraheliseadmed ja andurid günekoloogilisteks uuringuteks, erinevate seadmete plussid ja miinused. Sperma ettevalmistamine ja hindamine enne laparoskoopilist seemendamist

Tagasiside: Infopäeva teema on infomahukas ja keeruliste terminitega, mistõttu poolitasime sisu kahele päevale. Eesmärgiks, et infopäeva sisu oleks rohkem omastatav. Keeruline oli lektoriga aja paika saamine, mistõttu jäi teine ettekande pool reede pärastlõunale, mida üldjuhul väldime infopäevade ja konverentside korraldamisel. Osalenutest andsid **tagasisidet** vaid kaks õppijat. Nende tagasisidest tuli välja, et väikloomade teemasid puudutatakse infopäevadel oodatust vähem ning ootus ja vajadus teadmiste järgi on olemas.

Uuemad arengud piimakarja söötmisses

Aeg: 8. juunil, Koht: Veebikeskkond ZOOM

Osalejad: 37

Info leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/uumad-arengud-piimakarja-sootmisses/>
<https://epkk.ee/08-06-2023-epkk-infopaev-uumad-arengud-piimakarja-sootmisses/>

Infopäeva eesmärgiks oli tuua meie piimaveisekasvatajateni uudseid teadmisi veiste söötmisses alalt. Tänapäeval on suureks väljakutseks veiste puhul nende seedetegevuse tulemusel erituvat metaani heite vähendamine. Seda on võimalik saavutada lisaks aretusele ka läbi erinevate söödalisandite kasutamise. Tutvusime ühe enim uuritud söödalisandi Bovaer kasutamise tulemustega. Teise lektori loengud puudutasid söötmissstrateegiaid, mida oleks mõistlik kasutada üleminekuperioodil ning mille abil saab parandada veiste immunsust ning seeläbi tervist ja toodangunäitajaid.

Päevakava:

- Metaani eritust vähendav söödalisand Bovaer ning selle praktilise kasutamise tulemused. Christer Ohlsson, Ph.D, Bovaeri äriarendusjuht

- Söötmissstrateegia lüpsilehmade tervise, immuunsuse ja toodangu parandamiseks. Tõnis Jairus, Anu Ait, projektijuht/ loomakasvatustõustaja
- Võtmetegurid ainevahetuse kontrollimiseks üleminekuajal. Tõnis Jairus, Anu Ait, projektijuht/ loomakasvatustõustaja

Tagasiside: Infopäevale andis tagasisidet vaid 7 osalejat. Esmakordselt oli infopäeva tagasiside ja arvamus info kasulikkusest seinast seinast. Oli neid, kes arvasid, et infot läheb kindlasti tarvis ja seda saab kasutada ja neid, kelle jaoks info ei olnud uus ja kasutamist ei tule.

Veiserümpade klassifitseerimise põhimõtted

Aeg: 16. juuni 2023. Koht: Linnamäe Arenguseltsi seminariruum ja Linnamäe Lihatoöstus, Lääne maakond

Osalejaid: 17

Lektor: Juhani Numminen, lihaste ekspert, endine HKScan vanemkonsultant, Soome (tõlge eesti keelde)

Infopäev on leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/veiserumpade-klassifitseerimise-pohimotted-2/> ja <https://epkk.ee/16-06-2023-epkk-infopaev-veiserumpade-klassifitseerimise-pohimotted/>

Infopäeva eesmärk oli selgitada osalejatele, kuidas kujuneb SEUROOP-süsteemi alusel veiserümpade hind, mis seda mõjutab ning millele pöörata tähelepanu loomade realiseerimiseks valimisel.

Sisu tutvustus: Infopäevast osavõtjate, peamiselt lihaste kasvatajate seas on esinenud nurinat rümpade kategooriate määramisel ning hinna kujunemisel. Lektor, kel oli 30+ aastane kogemus Soomes HKSCAN lihatoöstuses lihaste konsultandina töötamisel, selgitas tausta. Millised tegurid looma eluajal mõjutavad hilisemat rümpa kvaliteeti. Millised tõud ning milline sööt võimaldavad saavutada kõrgeima kvaliteediga liha. Võrdluseks toodi ka alternatiivseid kvaliteedisüsteeme ning leiti, et Euroopas kasutusel olev süsteem on ebamõistlikult keerukas. Peale teoreetilist loengu osa toimus ka praktiline loomade vaatlus lähedalasuvas farmis. Kahjuks ei olnud suveperioodil laudas loomi, kes oleks vanuse poolest kuulunud tapaeelsesesse perioodi. Selle asemel vaatlesime loomi ja hindasime nende sobivust aretuseks. Seejärel tutvusime Linnamäe Lihatoöstusega, kus vaatlesime erinevatesse kvaliteediklassidesse kuuluvaid rümpasid. Liivimaa Lihaste juht Marko Hiimäe selgitas osalejatele, miks erinevad rümpad on saanud just sellise hinnangu, millist klassi loomi nende lihatoöstus vajab enim ning tutvustas liha väärtuse tõstmiseks kasutatavat kuivlaagerduse meetodit. Samuti andis Soome lektor karkassidele oma hinnangu, tihti oli see veelgi rangem võrreldes Eesti hindega.

Päevakavas:

- Veiserümpade klassifitseerimine ja kvaliteeti mõjutavad tegurid
- Millele pöörata tähelepanu elusloomade hindamisel (praktiline loomade vaatlus).
- Rümpade vaatlus Linnamäe Lihatoöstuses

Tegemist on infopäevaga, mille toimumine on olnud keerulisem kui teised samas valdkonnas. Seda infopäeva on varasematel aastatel edasi lükatud ja mittetoimunud väga erinevatel põhjustel. Suur rõõm oli sel aastal see infopäev teoks teha ja kauaoodatud teema läbi arutada.

Infopäeva tagasisides anti kriitikat lektori valikule. Lektor on suurepärase teadmistega ja pikaajalise kogemusega ekspert, aga tema koolitajaoskused olid oodatust madalamad ja said madalama hinnangu kui tavapärast korraldajana oleme harjunud.

Siiski kokkuvõtlikult oli tegemist väga vajaliku infopäevaga, mille sisu oli nõutud, saadud teadmised väärtuslikud ja osalenud olid tänulikud, et see toimuda sel aastal sai.

Sigade seemendamine ja karja tervis

Aeg: 29. juuni 2023, Koht: Veebikeskkond ZOOM
Osalejad: 36

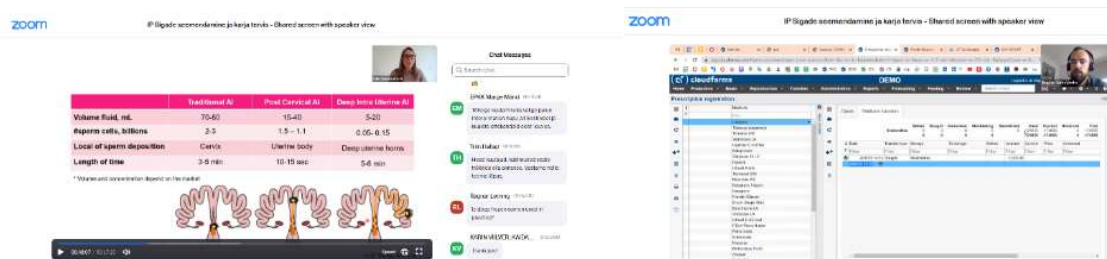
Info leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/sigade-seemendamine-ja-karja-tervis/>
<https://epkk.ee/21-06-2023-epkk-infopaev-sigade-seemendamine-ja-karja-tervis/>

Infopäeva eesmärgiks oli kaasajastada sigade seemenduse alal tegutsevate farmi töötajate teadmisi ja oskusi, et tõuseks tiinestumine meie seakasvatusfarmides ning tutvustada uutset karjahaldustarkvara Cloudfarms.

- Sigade seemendamine - Lída Sbaraini Arend, emasloomade sigimise spetsialist, Topigs Norsvin
- Cloudfarms karjahaldustarkvara tutvustus - Bogdan Samoylenko, tehnilise toe juht, Cloudfarms AS

Lektor kattis teemade valikul kõik olulised etapid farmi tegevuses, mis tagavad loomade tiinestumise. Kuulajad said loengumaterjalide näol programmi, mida järgida, et sigimise edu oleks garanteeritud. Eriliselt rõhutas ta, et head pidamistingimused on aluseks edule karja sigivuses. Kuigi loengul käsitleti ka inna sünkroniseerimist hormoonpreparaatidega, veenis L. Sbaraini, et esialgu tuleks seakasvatuses alati mõelda tekkinud probleemi juurpõhjusele, mitte haarata ravimipudeli järele.

Teise lektori loeng andis ülevaate pilvepõhisest programmist, kuhu farmi töötajad saavad lisada loomadega seotud informatsiooni sh. loomade ravimine ja ravimite laorvestusega seotud info. Programmi tugevuseks oli võimalus registreerida ka offline tehtud sissekanded ning need üles laadid siis kui interneti ühendus taastub. Lisaks võimaldas programm erinevate ülevaatlike graafikute loomist koos eesmärkide püstitamisega.

Järgmistel infopäevadel on oodatud käsitlema järgmisi teemasid:

- Põrsaste käitlemine: piimapõrsas kuni võõrdpõrsas. Laktasiooni perioodi aeg
- Emiste söötmine vaba-, tiinus- ja imetamisperioodil
- Põrsaste sünnijärgne käsitus, eriti kui on kõrge viljakusega emised
- Poegimine ja põrsaste ühtlustamine pesakonniti. Lisaks ka karja üldine heaolu. Sabade lõikamine
- Sigade söötmine, farmi juhtimine
- Sigade tervis

Infopäeva lektorid said kõrge hinnangu ja vastanud kinnitasid, et nad said kõik uusi teadmisi ja saavad neid kasutada oma igapäevatoos.

Õppereis: Rohumaa kvaliteedikavad (UK)

EPKK korraldas koostöös MTÜ Liivimaa Lihaveisega õppereisi Inglismaale „Rohumaa kvaliteedikavad“

Aeg: 28.06-30.06.23 (tagasipöördumine 1. juuli)

Info veebis: https://www.pikk.ee/sundmus/rohuma_kvaliteedikavad/

Osalenuid 10

28.06-29.06.2023 Taastava põllumajanduse festivali külastus.

Groundswelli külastus, kahepäevane taastava põllumajanduse festival. Groundswell- "Farmerite korraldatud, farmeritele jaoks". Seitsmendat aastat toimuv üritus "Groundswell" pakub farmeritele ja kõigile, kes on huvitatud toiduainete tootmisest või keskkonnast, foorumi, kus nad saavad teavet taastava põllumajanduse või taastavate süsteemide teooria ja praktiliste rakenduste kohta, sealhulgas künnivaba harimise, vahekultuuride ja kariloomade taas kasutusele võtmise kohta põllukultuuride külvikorras, et parandada mulla tervist.

Groundswell on praktiline näitus-festival, mis on suunatud kõigile, kes soovivad mõista põllumajandustootja põhilist vara - mulda - ja teha teadlikumaid otsuseid. Tegemist on kahepäevase üritusega, kus toimuvad loengud, foorumid ja arutelud juhtivate rahvusvaheliste mullakaitseekspertide, kogenud põllu- ja loomakasvatajate, põllumajanduspoliitika ekspertide, otsekülvivi demonstratsioonide ja AgTechi uuendajate vahel. Nimekiri esinejatest ja töötubadest: <https://groundswellag.com/2023-speakers/>

Festivali päevadel kohtumised PFL (Pasture For Life, suurim riiklik kvaliteedikava UK-s) esindajatega .

30.06.2023 Farmide külastus

- Tim May <https://www.kingsclere-estates.co.uk/our-story/> karjab piimaveised taastaval viisil (lüpsab ka rohumaal). Lisaks karjab kanu, sigu jms Korraldab ka üritusi ja pulmi oma farmis.
- Tom Chapman, kes korraldab ka stipendiumi välja andmist https://www.nuffieldscholar.org/sites/default/files/reports/2011_UK_Tom-Chapman_Are-Mob-Grazed-Cattle-The-Perfect-Arable-Break.pdf

Tagasiside õppereisile oli väga positiivne. Kõik osalenud kiitsid korraldust, nimetasid seda professionaalseks. Õppereisil osalenud ütlesid, et said reisilt uusi kontakte, uusi teadmiseid, ideid ja motivatsiooni. Kõik õppereisil osalenud on veisekasvatajad. Enammeeldinud hetked õppereisist:

- Praktilised kogemused farmeritelt nii Groundswellil kui farmides
- Groundswelli festivali ja ettvõtete külastus
- Groundswell ning kohalike farmide külastus
- Ei saa midagi eraldi välja tuua.
- Nii Festivali külastus kui ka seda kohe praktiliste näidetega illustreerivad farmide külastused.
- Farmide külastus ja inspireerivad esinejad festivalil.
- Kuulda farmereid kes on varasemalt lahendanud probleemid millega mina täna silmitsi seisan
- Raske vastata. Kui peab siis Groundswell. Need osad täiendasid teineteist.
- Groundswell festival ja Tim May farmi külastus

Sarnasest õppereisist osavõttu soovib iga osaleja oma kolleegile ja valdkonnakaaslasele.

Korraldaja Maaelu Edendamise Sihtasutus tegevused

Siseriiklik õppereis piimakarjakasvatajatele

Toimumise aeg: 14.04.2023. Toimumiskoht: Nopri Talumeierei OÜ, Kärinä, Võru maakond

Osavõtjate arv: 16

Päevakavas: Talu piimakarjakasvatus ja piimatoodete tootmine. Juhendaja: Tiit Niilo juhatuse liige Nopri Talumeierei OÜ.

Info veebis: <https://www.pikk.ee/sundmus/siseriiklik-oppereis-piimakarjakasvatajatele/>

Osalejad olid Viljandi maakonna piimatootjad, valdavalt talud. Nende huvi kuidas Talus toodetakse kõrge piimatoodanguga ja kõrge kvaliteediga piima ning kuidas on tagatud loomade heaolu. Külustus oli ettevalmistatud selliselt, et esmalt käidi farmis kus tutvuti lehmade ja noorkarja pidamistingimustega, vaadeldi robotlülpsi protseduuri, et kuidas tagab robot puhtas nidad ennem lüpsmist ja tutvuti informatsiooniga lehmade roboti külustuse kohta. Tutvuti piimaruumi ja piimajahuti hügieeniga. Arutleti andme analüüsimise vajalikkusest ja peeti nõu söötmissüsteemides. T. Niilo rääkis olmeruumides puhta piima vajalikkusest, et saavutada hästi säilivat ja hea maitsega tooteid ning pärast seda käidi vaatamas tööstuses toodete valmimist ja toimus degusteerimine. Külustajad said teada kui oluline on ühe väikeettevõtte reklaam ja mida üks reklaamimine endast nõuab. See pani kõiki osalejaid pead vangutama, et kas nemad oma taluperega seda tänasel päeval suudaksid.

Külustusega jäädi rahule. Taluperale ühises kohvilauas jagati kiidusõnu. Külustus täitis oma eesmärgi. Koolitussoovid edasiseks: Külustada mõnda farmi kus toimib väga hästi vasikate kasvatamine, haigusi vähe ja suurem väike.

Kattetulu arvestus lihavesikasvatajatele

Toimumise aeg: 02.03.2023. Toimumiskoht: veebis Zoomi vahendusel

Info veebis: <https://www.pikk.ee/sundmus/infopaev-veebis-kattetulu-arvestus-lihaveisekasvatajate/>

Osalejate arv: 50

Päevakavas:

- Kattetulu arvetus kui abivahend sissetulekute ja kulutuste planeerimisel. 2022 aasta kokkuvõtted. H. Persitski Maaelu Teadmuskeskus
- Majandusarvestused Karitsu Rantšo OÜ näitel. J. Vessart Karitsu Rantšo OÜ
- Majandusarvestused Talu ja Tulu OÜ näitel. T. Pikkmets Talu ja Tulu OÜ

Registreerunud osalejatele saadeti eelnevalt tutvumiseks ja loengust paremaks arusaamiseks e-mailile kattetulu mõiste ja arvestuse alused. H. Persitski loengus selgitati esmalt ära kattetulu mõiste ja selle arvestuse alused ning sealt edasi räägiti kogu ettevõtte kattetulust. Tutvustati 2022.a kattetulu näitajaid. Osalejad said tutvuda põhjalikult ammlahma, taastootmise ja nuumlooma arvutustabelitega. Kõikidele osalejatele saadeti tabelid e-mailile, mis annab võimaluse neid praktikas kasutama hakata. J. Vessart tutvustas põhjalikult Karitsu Rantšo majandusarvestusi. Koostatud olid tabelid mis iseloomustasid ettevõtte lihavesikasvatuse tulemusi. Kõik osalejad said vastavad tabelid e-mailile. Talu ja Tulu OÜ kattetulu arvestuse tulemuste esitamine andis osalejatele teadmise, et sellise meetodiga on võimalik väiketalul saada piisav ülevaade ettevõtte majandusnäitajatest.

Osavõtt oli aktiivne, esitati palju küsimusi. Lektorid soovisid edaspidi omavahel teha koostööd. Hinnangud lektoritele olid positiivsed. Infopäev täitis oma eesmärgi. Koolitussoovid edasiseks: Eelistatud oli majandusnäitajate praktiline õpe.

Söödaratsiooni koostamise alused piimakarjakasvatajatele

Toimumise aeg: 9. ja 16. märts 2023. Toimumiskoht: Hotell Centrum, Viljandi

Info veebis: <https://www.pikk.ee/sundmus/kahepaevane-koolitus-soodaratsiooni-koostamise-alused-piimakarjakasvatajale/>

Osalejaid: 13

Päevakavas: Rohusööda analüüside tõlgendamine; Kuivaine ja kuivaine söömust mõjutavad tegurid; Söödaratsiooni olulised toitefaktorid; Söödaratsiooni olulised toitefaktorid

Lektor: Marika Oeselg, veisekasvatuse nõustaja Maaelu Edendamise Sihtasutus

Koolitusel osalesid ettevõtete loomakasvatuse juhid ja nõustajad kes alustavad söödaratsioonide koostamist. Osalejatele õpetati erinevate põhisöötade (silo, hein, põhk, teraviljad), peamiste toitefaktorite sisaldust. Õpiti laboranalüüside tõlgendamist. Selgitati millest on mõjutatud söötades peamiste toitefaktorite sisaldus: energia, proteiin, toorkiud ja kuivaine. Tutvustati täiskasvanud ja noorloomade kuivaine söömust ning sööda kuivaine ja sööda koguste igapäevast planeerimist, normeeritud söötmist. Osalejad proovisid söödaratsioonide koostamist. Osalejad said kaasa lektori poolt soovituslikud söötmisnormid ja söödaratsiooni koostamise Excel tabeli, et iseseisvalt alustada söödaratsioonide koostamist.

Koolituse korralduse ja lektori esitlusega jäädi rahule. Koolitus täitis oma eesmärgi. Asukoht koolituse korraldamiseks hea, esitlustehnika hea ja toitlustusvõimalused head. Koolitussoovid edasiseks: Sooviti järgmisena jätkukoolitust, et vahetada kogemusi enda koostatud ratsioonide tulemuslikkusest ja probleemkohtadest.

Rohumaade kasutamine ja karjatamine lihaveisekasvatuses, roll ökosüsteemis

---

Toimumise aeg: 25.05.2023. Toimumiskoht: veebis Zoomi vahendusel.

Info veebis: <https://www.pikk.ee/sundmus/infopäev-valislektoriga-rohumaade-kasutamine-ja-karjatamine-lihaveisekasvatuses-roll-okosusteemis/>

Osalejaid 34

Lektor Stefan Gernert on Saksamaalt pärit taastava põllumajanduse ekspert, konsultant, praktik. Ta juhendab põllumehi, et üle minna taastavale põllumajandusele. Ta on kogemusi omandanud mitmes erinevas riigis- töötades nii Austraalias, Saksamaal, Suurbritannias, kui ka meil Eestis.

Koolitus toimus koostöös Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsiga. Osalejad olid nii ettevõtete/farmide esindajad kui ka eraisikud. Infopäeval tagati tõlge eesti keelde. Osavõtjad esitasid lektorile hulgaliselt küsimusi. Toimus ka elav arutelu lektori ja osavõtjate vahel infopäeva teemal.

Infopäev täitis oma eesmärgi, valitud esitlusviis oli sobilik nii lektorile kui osavõtjatele. Tehnilisi probleeme infopäeva läbi viimisel ei tekkinud. Osalejad ettepanekuid edaspidiseks ei teinud.

Tagasiside kokkuvõte ja tulemuslikkuse analüüs

Kokkuvõtteks Eesti Maaülikool sündmuste korraldamise kohta

Teadmisi täiendamas ja oskusi omandamas on Eesti Maaülikooli poolt korraldatud tegevustes teadmussiirde looma PIP-i programmi alt I poolaastal olnud 417 osalejat. Õpe on toimunud nii auditooriumis, farmis kui veebis.

Osalejate huvi on olnud olemas kõikide väljapakutud teemade puhul, mis annab kinnitust, et rahastatud on vajalikke teemasid ning näitab, et osalejad hindavad tasuta enesetäiendamise võimalust kõrgelt. Veebiõppe formaat on õppijate hulgas laialt levinud ja eelistatud.

Kõik kavandatud tegevused on läbi viidud plaanikohaselt. Teadmussiirde programmi uue perioodi jätkumise korral on Eesti Maaülikool valmis partnerina täitma sihtrühma koolitusnõudlust ka edaspidi ning pakkuma ülikoolis õpetatavates valdkondades soovitud koolitustegevusi. Sihtrühmale tasuta koolituste pakkumine on sektori jaoks tänases hetkes kindlasti oluline. Oleme koostööpartneritele tänulikud sujuva koostöö eest.

Kokkuvõtteks EPKK sündmuste korraldamise kohta

EPKK alustas 2023.a. tellimuse täitmist märtsi teises pooles. Kõik I poolaastasse planeeritud tegevused on tehtud õigeaegselt. Muudatusi tellimuse täitmisel ei ole tehtud. Järgmisel aastal soovime tegevustega alustada varem, et kiirel kevad-suvisel perioodil ei oleks tegevuste loetelu niivõrd pikk. Osalejate arv kevadistel sündmustel oli madalam kui talveperioodil toimunudel.

Tegevuste ettevalmistamisel teeb EPKK koostööd toimkondade (piimatoimkond, lihatoimkond, keskkonnatoimkond) liikmetega, EPKK nõukogu ja liikmesorganisatsioonide esindajatega. Vajadusel ka valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonidega, teadus- ja arendusasutuste ja erialaorganisatsioonidega. Välislektorite kaasamisel jätkame koostööd Euroopa põllumeeste ja ühistute katusorganisatsiooni Copa-Cogeca esindajatega.

Informatsioon korraldatavate infopäevade ja konverentside kohta jõuab e-kutse kaudu EPKK liikmeteni EPKK meilinglistide kaudu ning teavitame ka koostööpartnereid, kellelt oleme saanud nõusoleku infot jagada (ministeeriumid ja nende allasutused, kutseõppeasutused ja ülikoolid). Info sündmuste kohta liigub ka sotsiaalmeedias. Kõikide sündmuste kohta leiab info EPKK kodulehelt.

EPKK on võtnud seisukoha, et salvestab kõik veebis korraldatavad sündmused ja jagab järelvaatamist hiljem avalikult. Eesmärk on jagada kvaliteetset ja väärtuslikku sisu maksimaalselt paljudele huvitatutele. Järelvaatamise võimalus on loodud läbi Zoom keskkonna ja YouTube kanalilt. Lingid kättesaadavad eplkk.ee lehel sündmuste juures.

EPKK korraldatud sündmustest võttis loomakasvatuse valdkonnas I poolaastal osa kokku 579 huvilist - põllumajandustootjad, toidutööstuste juhid ja spetsilistid, esindatud olid ka talud, erialaliidud ja -ühistud, söodatootjad, veterinaaravimite, -toodete ja loomatoitude tootjad/vahendajad, Maaeluministeerium, Keskkonnaministeerium, Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS, Põllumajandus ja Toiduamet, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Maaülikool, mitmed pangad ja ajakirjanikud.

Korraldatud sündmuste kohta kogutud anonüümne tagasiside oli valdavalt väga hea. Paraku on tagasiside andmine üsna kesine ja kohati murettekitav. Üldiselt oli hinnang korraldusele ja/või veebipõhisele sündmusele „väga hea“ ja „hea“. Sama kõrgelt hinnatakse ka kutsutud lektoreid ja ettekannete sisu. Kõrgelt on hinnatud ka EPKK sündmuste välislektorite tõlkimine. Aegajalt esineb tehnilisi tõrkeid veebis toimuvate infopäevadega. Kõik omapoolsed tõrked on EPKK suutnud likvideerida koheselt.

II poolaasta sündmuste planeerimine ja korraldamine on alanud. Täpne kalenderplaan selgub hiljemalt augustis. 2023. a. tellimuse loodame täita täies mahus.

Kokkuvõtteks MES sündmuste korraldamise kohta

Aja- ja tegevuskava täitmine oli lähtuvalt programmi eesmärgist, sihtgrupist ja sihtgrupi teabevajadusest. Tegevused toimusid ajavahemikul 01.01- 30.06.2023. Kõik planeeritud tegevused toimusid vastavalt planeeritud kuupäevale, ajakavale ja algselt planeeritud lektoritega. Õppereisi korraldamine piimakarjakasvatajatele kujunes välja Viljandi maakonna väiketalu soovist, kes tegid ettepaneku külastada mõnda peretalu.

Kõige rohkem osavõtjaid oli infopäeval Kattetulu arvestus lihavesikasvatajatele. Ära ei pidanud me jätma ühtegi infopäeva ega koolitust, sest kõigile tuli piisav arv osavõtjaid. Veebis toimuvatel koolitustel/infopäevadel on osalejate arv suurem kui kontaktsetel. Seda ka seetõttu, et meie poolt läbi viidud tegevuste (nt õppereisid) osavõtjate arv ongi piiratud. Kõigil sündmustel on oluline osa ka osalejate omavahelises suhtlemises, kogemuste vahetamises, kontaktide tekkimises.

MESil 2023 aasta II poolaastal antud valdkonna raames tegevusi planeeritud ei ole. Oleme läbi viinud kõik omalt poolt lubatud üritused. Oleme seda teinud tähtaegselt. Koostöötegevused valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonidega ning teiste teadus- ja arendusasutuste, koolituste korraldajate, nõustamisteenuse pakkujate või erialaorganisatsioonidega:

Koostööd tegevuste planeerimisel on tehtud põllumajandusettevõtetega: Karitsu Rantšo OÜ, Talu ja Tulu OÜ, Eero Praks Tooma Talu, Nopri Talumeierei OÜ, Eesti Lihavesikasvatajate Selts. Organisatsioonidest oli koostöö Maaelu Teadmuskusega.

HINNANG PROGRAMMI TULEMUSTELE

Programmi tegevuste valikul on arvesse võetud valdkonna soove ja teadmiste täiendamist vajavad teemad. Antud programmi 2023 aasta I poolaasta tegevused on valdkonnale pakkunud ohtralt ja mitmekülgseid teadmisi. Osalejate tagasiside kinnitab, et teadmised on kasutatavad valdkonnas tegutsevate inimeste igapäevatoös. Iga sündmus, mis tegevuse näol on korraldatud on andnud valdkonnale uusi teadmiseid ja võimaluse neid kohe igapäevatoös rakendada.

Tegevuste läbiviimise üks osa on tagasiside küsimine. Tagasiside annab võimaluse igale osalejale oma mõtted ja kogetu tagasi peegeldada endale läbimõeldult ja endale sobival ajal. Korraldaja jaoks on tagasiside väärtuslik töövahend veelgi paremate tulemuste saavutamiseks. Tagasisidet tegevusele paluvad kõik korraldajad vahetult peale sündmuse toimumist elektroonilise tagasisidevormi kaudu, mille täitja jääb anonüümseks. Osalejate tagasiside on töövahend korraldajatele ja alus käesoleva aruande koostamisel.

Kahjuks vastab elektroonilistele tagasiside küsimustikele vaid 10-25% osalenutest, mis on suhteliselt väike osa tegevustes osalenutest. Püüame saavutada tagasiside küsimustiku tähtsustamise ja küsimustiku vastamise osakaalu tõsta.

Küsimusele, kus palusime hinnata infopäeva, täiendkoolituse või konverentsi üldist korraldust, (kohta, veebikeskkonda või videoülekanne kvaliteeti) vastati üldjuhul „väga hea“ ja „hea“. Mõnel üksikul juhul oli tagasiside madalam. Veebis toimunud sündmuse korral on sealjuures väljatoodud põhjuseks üldjuhul tehnilised tõrked või osaleja enda ebastabiilne internetiühendus. Kehva tagasiside on andnud ja osaleja, kellel on ebaõnnestunud registreerimsvormi täitmine ja sellest tulenevalt pole registreerunutele saadetud info selle osalejani jõudnud. Kõik need olukorrad on lahendatud personaalselt.

Sündmuste lektorid ja nende ettekannete sisu said samuti hindeks pigem „väga hea“ ja „hea“. Kõrgelt hinnati lektoreid, kelle ettekanne/loeng on läbimõeldult ülesehitatud, kergesti jälgitav, arusaadav ja professionaalse keelekasutusega.

Küsimuse „Millisest allikast saite teate infopäeva, täienduskoolituse või konverentsi toimumise kohta?“ vastustest selgus, et kõige paremini (tähtsuse järjekorras) levib info järgmiselt

1. otsepostituse kaudu EMÜ, MES ja EPKK listides;
2. koostööpartnerite kaudu;
3. erialaliitude kaudu;
4. sotsiaalmeedia kaudu;
5. korraldaja kodulehelt;
6. www.pikk.ee sündmuste kalendri kaudu.

Vastanute hinnangul ja tagasisidekohaselt täitsid eesmärgi ja vastasid ootustele kõik korraldatud sündmused, mis käesolevas aruandes on loetletud. Osalejad saavad omandatud teadmisi ja praktilisi oskusi vajadusel oma töös edaspidi kasutada.

ÜLEVAADE 2023. II POOLAASTA PLANEERITUD JA KORRALDATUD TEGEVUSTEST

Sündmustelt ja sündmuste tagasisidetest oleme noppinud välja loetelu teemadest, mille käsitlemist oodatakse ja soovitakse. Neid teemasid tuleks pakkuda võimalusel tulevastel sündmustel.

Loomavaldkonna sündmustel osalenud on välja toonud järgmised teemad: sõravärkimine, sõra tervis, poegimisabi, vaktsineerimine ja haiguste ennetus veisekarjas, veterinaariaga seotud teemad, veisekarja jalaravi, loomade käitumine ja heaolu, veiste sigimine ja vasikate tervishoid, üleminekuperioodi söötmine ja keskkonnamõju nii lehmale kui vasika immuunsusele, vasika kasvatus, mahe lihase söötade mõju kasvule ja liha kvaliteedile, lammaste haigused, lindude haigused, veterinaaria ravimite maaletoomine ühendusesiseselt ja müük, loomade söötmine tulevik, mõeldes CO2 kvoodi täitmisele, udarapõletikke põhjustavad mikroobid ja nendest tingitud muutused piimas, farmi juhtimine, veterinaaria, karja ülduuringud, sigadele suunatud koolitused, PRIA toetustest, loomade transport, tallispidamine vs vabapidamine, loomaarstide kommentaarid, uued nõuded, reeglid, kohustused.

Loomakasvatuse valdkonna teadmussiirde tegevuste elluviimine jätkub riigihanke 257107 raames.

Partnerite kokkuvõtete põhjal koostas aruande
Marge Mänd
EPKK projektijuht
marge@epkk.ee